

თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო
უნივერსიტეტი
Tbilisi Humanitarian Teaching University

I ონლაინ საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული
ინტერდისციპლინური კონფერენცია
(ქ. თბილისი, 27 მაისი, 2021)

The 1st Online International Scientific-Practical
Interdisciplinary Conference

(Tbilisi, May 27, 2021)

მასალები
Materials

2021

სარედაქციო კოლეგია

- **დოქტორი, პროფესორი ვალენტინა საყვარელიძე** – რექტორი, თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი;
- **დოქტორი, ასოც. პროფესორი მარინე შავლაყაძე** – კვლევებისა და განვითარების ცენტრის ხელმძღვანელი, თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი;
- **ასოც. პროფესორი მაია მელაძე** – გრიგოლ რობაქიძის უნივერსიტეტი; უფროსი სპეციალისტი, თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი;
- **დოქტორი, პროფესორი ლია ჭილაშვილი** – თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი;
- **დოქტორი, პროფესორი ნონა გელიტაშვილი** – თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი;
- **დოქტორი, პროფესორი ირინე არჯევანიძე** – თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი;
- **დოქტორი, პროფესორი ილონა საყვარელიძე** – თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი;
- **დოქტორი, ასოც. პროფესორი ლია ჭილაშვილი** – თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი;
- **დოქტორი ზურაბ ბარათაშვილი** – საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია.

The Editorial Board

- **Prof., Dr. Valentina Sakvarelidze** – Rector of the Tbilisi Humanitarian Teaching University;
- **Assoc. Prof., Dr. Marine Shavlakadze** – The head of the research and development center at the Tbilisi Humanitarian Teaching University;
- **Assoc. Prof. Maia Meladze** – Grigol Robakidze University; Senior specialist of the research and development center at the Tbilisi Humanitarian Teaching University;
- **Prof., Dr. Lia Chighlashvili** – Tbilisi Humanitarian Teaching University;
- **Prof., Dr. Nona Gelitashvili** – Tbilisi Humanitarian Teaching University;
- **Prof., Dr. Irine Arjevanidze** – Tbilisi Humanitarian Teaching University;
- **Prof., Dr. Ilona Sakvarelidze** – Tbilisi Humanitarian Teaching University;
- **Assoc. Prof., Dr. Nino Abaishvili** – Tbilisi Humanitarian Teaching University;
- **Dr. Zurab Baratashvili** – Georgian National Academy of Sciences.

კრებულში დაბეჭდილი მასალების შინაარსსა და სტილზე პასუხისმგებლები არიან ავტორები.

© თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი

ISBN 978-9941-8-3724-1

სარჩევი

ადაპტაციური პროცესების ზოგიერთი მექანიზმები	9
<i>მარიამ გაგანიძე</i>	
ტექსტოლოგიური მუშაობა XIX საუკუნის საქართველოში .	11
<i>ირინე არჯევანიძე</i>	
ინოვაციური ტექნოლოგიების როლი ბიზნესის განვითარე- ბაში	13
<i>ირმა მოლაშხია</i>	
ვალაუვალობის სამართალში გაკოტრების განცხადებასთან დაკავშირებული სიახლეები.....	17
<i>მერი კეთილაძე</i>	
სასოფლო სამეურნეო დანიშნულების მიწა როგორც სა- კუთრების უფლების ობიექტი და უზრუნველყოფის საშუა- ლება.....	19
<i>თამარ ჩიტოშვილი</i>	
ძალადობის არსი და მისი სამართლებრივი რეგულირების პრობლემები.....	21
<i>არჩილ ლორია</i>	
გაუფრთხილებლობის და უბედური შემთხვევის გამოიწვევა მედიცინის სისხლის სამართალში	24
<i>ქეთევან მჭელიძე-შვილი-ჰედრიხი</i>	
სახელმწიფოთა კონსტიტუციებში სტრუქტურის განვითარე- ბის სამართლებრივი ასპექტები XVIII-XX საუკუნეებში	25
<i>მანანა ხვედელიძე</i>	
დანაშაულის კონცეფცია ემილი დიურკემის მიხედვით	27
<i>დავით წულაია</i>	

სასამართლო რეფორმების მდგომარეობა საქართველოში – მიღებული გაკვეთილები 29
კახა წიქარიშვილი

ერთმანეთთან დაუქორწინებელი მშობლებისაგან შვილების წარმოშობის დადგენა ადმინისტრაციული და სასამართლო წესით.....32
ლელა ნადიბაიძე

მარტოხელა მშობლის სტატუსის დადგენის წესი და მასთან დაკავშირებული სამართლებრივი ხარვეზები.....35
ლია ჭილაშვილი

კამელინის ქიმიური შემადგენლობის შესწავლა 37
დავით ძნელაძე, ირინე კალანდაძე, ხატია გოგუა, ფიქრია სამხარაძე, მარიამ ლაზარაშვილი

საქართველოში საწარმოო ნარჩენებით დაბინძურებული მდინარეების ეკოლოგიური მდგომარეობის შეფასება 39
მარიამ ლაზარაშვილი

კლიმატის ცვლილების ფონზე კოლხეთის დაბლობის მდინარეებში კალაპოტურ პროცესებზე მოქმედი ფაქტორების შესწავლა 43
შ. კუპრეიშვილი, პ. სიჭინავა, თ. სუპატაშვილი

ბმული ღვარცოფული მოვლენები, კალაპოტის მორფომეტრია და შეფასების თეორიული საფუძვლები 44
ხათუნა კიკნაძე

ღვარცოფები, ღვარცოფსაწინააღმდეგო და სარეგულაციო ნაგებობების ტიპები.....47
ლია მაისია

პლასტმასის მოსახსნელი ფირფიტოვანი პროთეზის სადე- ზინფექციო საშუალებების შედარებითი დახასიათება.....	51
<i>დოდო მაღრაძე, ნინო აბაიშვილი</i>	
ჯანდაცვის პოლიტიკა და ადამიანის უფლებები – კოვიდ 19- ის ეთიკურ-სამართლებრივი ასპექტები.....	53
<i>კატერინე სანიკიძე</i>	
Textological Works of XIX Century Georgia.....	57
<i>Irine Arjevanidze</i>	
Anthropological linguistics	58
<i>Ekaterine Maruashvili</i>	
Individual Characteristics of a Military Person	59
<i>Ekaterine Sulukhia</i>	
The foreign direct investment environment in Georgia: challenges and prospects	60
<i>Nona Gelitashvili, Sofiko Dzhvarsheishvili</i>	
European Green Deal: Challenges and Prospects for Ukraine.....	62
<i>Olena Melnyk</i>	
Situational Analysis of Health and Medical Tourism in Some Countries and its Perspectives in Georgia.....	64
<i>Ana Gvaramadze</i>	
Importance of Motivation in management Enterprises	65
<i>Tatyana Lipai, Chen Taogen</i>	
Mice Tourism possibilities in the pandemic reality.....	67
<i>Salome Bestaeva</i>	

Using Traditional Architecture and Lifestyle to Brand Georgia as a Tourist Country	69
<i>Maia Meladze</i>	
The role and impact of social networks on modern society and business development.....	71
<i>Irina Benia, Tamara Sajaia</i>	
Challenges of the Georgian Economy until the Covid-19 Pandemic, in pandemic Conditions and in the Post-pandemic Period	74
<i>Givi Makalatia</i>	
The International Criminal Court, its mandate and activities in Georgia.....	76
<i>Kaupo Kand</i>	
News related with bankruptcy application in insolvency law.....	77
<i>Meri Ketiladze</i>	
Agricultural land as an object of property rights and the means of security.....	78
<i>Tamar Chitoshvili</i>	
The Essence of Violence and the Problems of Its Legal Regulation..	80
<i>Archil Loria</i>	
The Distinction between Negligence and Accident in Medical Criminal Law	82
<i>Ketevan Mchelishvili-Hedrikh</i>	
Legal aspects of structural development of the state constitutions of XYIII – XX Centuries	83
<i>Manana Khvedelidze</i>	
The Concept of Crime according to Emily Durkheim	84

<i>David Tsulaia</i>	
State of judicial reforms in Georgia – lessons learned	86
<i>Kakha Tsikarishvili</i>	
Determining the origin of children from unmarried parents by administrative and judicial procedure.....	88
<i>Lela Nadibaidze</i>	
The Procedure for Determining the Status of a Single Parent and Related Legal Lacunas	90
<i>Lia Chighlashvili</i>	
Development of Antistaphylococcal Polyclonal Immunoglobulin Receiving Technology.....	92
<i>S.Rigvava, L.Gubeladze, M.Natidze, N.Karumidze, D.Gogiashvili, T.Dalaqishvili, T.Turiashvili, L.Kavtaradze, T.Torok</i>	
The study of the Industrial heavy metal contaminated wastewaters	94
<i>Marine Shavlakadze, Khatia Gogua, Mariam Dundua, Ana Poladashvili, Lana Jananashvili, Qristine Zarnadze, Pikria Samkharadze</i>	
Coordination compounds tetrathiarsenates(V) Mn(II) and Ni(II) with Ortho-phenylenediamine	95
<i>Izolda Didbaridze, Tengiz Tsivtsivadze, Nestan Bregadze</i>	
Study of Influencing Factors on the Colchis Lowland Riverbed Processes on the Background of Climate Change.....	101
<i>Sh. Kupreishvili., P.Sichinava, T. Supatashvili</i>	
Crystalization of amorphous boron by the calorimetric method	102
<i>Tengiz Machaladze, Madona Samkharadze, Nino Kakhidze</i>	

Quantitative Estimation of the Total Anthocyanins Content in the Grape Processing Waste Materials 105

Imeda Rubashvili

Health Policy and Human Rights – Ethical&Legal Aspects of Covid 19 107

Ekaterine Sanikidze

ჰუმანიტარული მეცნიერებები, ფსიქოლოგია

ადაპტაციური პროცესების ზოგიერთი მექანიზმები

მარიამ გაგნიძე

*ჰუმანიტარული ფაკულტეტი, ფსიქოლოგია
ხელმძღვანელი მართა კლდიაშვილი, ბიოლოგიის დოქტორი*

საკვანძო სიტყვები: ადაპტაციური პროცესები, სტრესული ფაქტორები.

გარემოდან ინფორმაციის აღქმის და მასზე რეაგირების უნარი გააჩნია არა მხოლოდ ყველა ცოცხალ ორგანიზმს, არამედ ნებისმიერ ტექნიკურ მოწყობილობას. მაგრამ ადაპტირების უნარი, სიტუაციის მიხედვით, დამახასიათებელია მხოლოდ ცოცხალი არსებებისათვის. განასხვავებენ ადაპტაციის ორ სახეობას. თუ პირველი მოკლევადიანი ადაპტაცია აღინიშნება უშუალოდ გამაღიზიანებლის მოქმედების დაწყების შემდეგ და რეალიზდება უკვე არსებული ფიზიოლოგიური მექანიზმების საფუძველზე, მეორე გრძელვადიანი ადაპტაცია თანდათან ვითარდება, ორგანიზმზე სტრეს-ფაქტორების ხანგრძლივი ან მრავალჯერადი მოქმედების შედეგად.

ორგანიზმზე ნებისმიერი გარეშე ან შინაგანი ზემოქმედება, რომელიც საჭიროებს საპასუხო რეაქციას, წარმოადგენს სტრესს. ფიზიკურ-ქიმიური და გარემოს სხვა ფაქტორების გარდა, ცალკე გამოყოფენ სოციალურ-ეკონომიკურ სტრესულ ფაქტორებს, რომლებიც ახდენენ ზემოქმედებას ადამიანის ორგანიზმზე ფსიქოსომატიკის მექანიზმების მიხედვით.

გენეტიკური პროგრამის პოტენციალის რეალიზაციისთვის აუცილებელია, რომ ორგანიზმმა მთელი თავისი განვითარების მანძილზე განიცადოს სტრეს-ფაქტორების ზემოქმედება ზომიერ დიაპაზონში.

გარემოს დაბინძურება, რომელიც ძალიან ახლოსაა კრიტიკულთან, ახდენს ამ სტრესზე ორგანიზმის ადაპტაციური პასუხის შესწავლის აქტუალიზირებას. განსაკუთრებით მწვავე გამოვლინებები აღინიშნება ბავშვებში ეკოლოგიურად არახელსაყრელ რაიონებში. ვლინდება ფიზიკური განვითარების დარღვევა, ფუნქციური რეზერვების შემცირება და ავადობის შესაბამისი ზრდა.

შეიცვალა ინფორმაციის მიწოდების წესი და ბავშვის მიერ მისი აღქმის გზა. აღინიშნება აღქმის დაჩქარება და მრავალსახეობისადმი უნარის განვითარება. უარყოფით შედეგებს მიაკუთვნებენ კოგნიტიური ფუნქციების დაკარგვას (ინფორმაციის ზედაპირული აღქმა, აზროვნების უნარის დაკარგვა, გონებრივი შრომისუნარიანობის, ფაქტების კრიტიკული შეფასების და ინფორმაციის ნაკადში ორიენტირების უნარის შემცირება), მორალური და ზნეობრივი პრინციპების, ფასეულობების ორიენტირების დამახინჯებას, ფსიქიკური ინფანტილიზმის გაჩენას. ვარაუდობენ, რომ ასეთი ცვლილებების მექანიზმს წარმოადგენენ ეპიგენეტიკური პროცესები – როგორც განვითარებადი ორგანიზმის ადაპტიური პასუხი სოციალურ სტრესზე.

ტექსტოლოგიური მუშაობა XIX საუკუნის საქართველოში

ირინე არჯევანიძე

*ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი
თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტის
პროფესორი*

საკვანძო სიტყვები: ტექსტოლოგიური მუშაობა, საისტორიო წყაროები

მე-19 საუკუნის 70-იან წლებამდე საგამომცემლო საქმიანობა საქართველოში უაღრესად ნელი ტემპით ვითარდებოდა. თუმცა, ნაციონალური თვითშეგნების ამალვებამ გაზარდა ინტერესი ქართველი ხალხისა საკუთარი ისტორიისადმი, საერთოდ საზოგადოებრივი იდეებისადმი. დაიწყო ლიტერატურული და ისტორიული ძეგლების გამოცემა.

80-იანი წლების დასასრულს დაარსდა „ქართველთა გამომცემელი ამხანაგობა“, რომლის მიზანს შეადგენდა თანამედროვე და ძველი ქართული მწერლობის ძეგლების გამოცემა და პოპულარიზაცია.

მე-19 საუკუნის ქართველ ტექსტოლოგთა შორის განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს პეტერბურგის უნივერსიტეტის პროფესორს დავით ჩუბინაშვილს, პეტრე უმიკაშვილს, რომელიც თავად აგროვებდა ხელნაწერებს, ერთმანეთთან ადარებდა მათ, არჩევდა სრულ, საიმედო ტექსტს, ურთავდა ბიოგრაფიებსა და შენიშვნებს.

მე-19 საუკუნეში დაიწყო საისტორიო ძეგლების გამოცემაც, რომელიც ივ.ჯავახიშვილის აზრით „შედარებით უკეთეს მდგომარეობაში“ იყო ვიდრე ძველი ქართული მწერლობის ძეგლების გამოცემის საქმე. ე.თაყაიშვილის მნიშვნელოვანმა შრომებმა ქართულ საისტორიო მწერლობას დიდი სამსახური გაუწია და მკითხველს თუ მკვლევარს საშუალება მისცა ქართული საისტორიო წყაროები შეესწავლა.

ეკონომიკა, ბიზნესი და ტურიზმი

ინოვაციური ტექნოლოგიების როლი ბიზნესის განვითარებაში

ირმა მოლაშხია

ეკონომიკის დოქტორი, აფ. ასოც. პროფესორი

molashkhiirma@gmail.com

თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: ინოვაციური ტექნოლოგიები, კონკურენტული უპირატესობები, ადამიანური კაპიტალი, ინტელექტუალური საკუთრება.

დღეს მთელ მსოფლიოში, კოვიდ-19 გამოწვეული პანდემიის პირობებში, განსაკუთრებული როლი ენიჭება ინოვაციური ტექნოლოგიების გამოყენებას ბიზნესის სხვადასხვა მიმართულებით. როგორც ცნობილია, ინოვაციური ტექნოლოგიების მრავალი სახე არსებობს: ტრენინგი (კადრების მომზადება და მცირე საწარმოთა ბიზნეს-ინკუბაცია), დანერგვა, კონსალტინგი, ინჟინერინგი და სხვ.

თანამედროვე ეტაპზე საქართველოში პერსონალის პროფესიული გადამზადებისა და ტრენინგების ჩატარების შესაძლებლობა ნაკლებად აქვთ კერძო კომპანიებს, ეს პრაქტიკა ძირითადად სახელმწიფო სექტორშია დამკვიდრებული. იმისათვის, რომ კადრების გადამზადების შედეგად კომპანიამ მიაღწიოს სასურველ შედეგს – ამაღლდეს შექმნილი ცოდნის ხარჯზე პერსონალის მუშაობის ხარისხი, საჭიროა

დაიგეგმოს ინოვაციურობით, ინტენსიურობითა და ხანგძლივობით გამორჩეული ტრენინგ-კურსები. ასეთი ტრენინგ-ცენტრის მაგალითია დღეისათვის საქართველოში მოქმედი სამოქალაქო კვლევებისა და განვითარების ცენტრი (CRDC), რომელიც პროფესიონალი ტრენერების დახმარებით, დაინტერესებულ მხარეებს სთავაზობს კვალიფიკაციის ამაღლებას მენეჯმენტის, მარკეტინგის, სამართლის, ტურიზმის და მასპინძლობის ინდუსტრიაში [1].

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ საქართველოში არსებულ შრომის ბაზარზე, თანამედროვე HR ტექნოლოგიების დანერგვამ დადებითი შედეგები გამოიღო. კერძოდ, სხვადასხვა ინტერნეტ რესურსების მეშვეობით შესაძლებელი გახდა ადამიანური კაპიტალის (ცოდნა, უნარები, შემოქმედებითი შესაძლებლობები, მორალური ღირებულებები) მართვა. სისტემა სამუშაოს მაძიებლებს სთავაზობს ვაკანსიებს, ხოლო დამსაქმებელ კომპანიებს საჭირო კვალიფიკაციის მქონე კადრებით უზრუნველყოფს. თანამედროვე HR ტექნოლოგიების დანერგვის უპირატესობა იმაში მდგომარეობს, რომ დამსაქმებელი იგებს დროში და ხდება სახსრების ეკონომია კადრების შერჩევაზე.

ინოვაციური ტექნოლოგიები, როგორც ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტი, საჭიროებს საავტორო უფლებების დაცვას. მაგალითად, მრეწველობაში ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტებად მიიჩნევა გამოგონებები, სასაქონლო ნიშნები, სამრეწველო ნიმუშები, სასარგებლო მოდელები და სხვ. ობიექტები, რომლებიც ექვემდებარებიან რეგისტრაციას, რომლის გავლის შემდეგ ინტელექტუალური საკუთრების

ეროვნული ცენტრი“საქპატენეტი“ უზრუნველყოფს ინტელექტუალური საკუთრების დაცვას სპეციალური დოკუმენტის პატენტის გაცემით და საწარმოს საქონელზე ან/და მომსახურებაზე სასაქონლო ნიშნის მინიჭებით [2].

საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს პრეროგატივას **ინტელექტუალური საკუთრებასთან დაკავშირებული იურიდიული საკონსულტაციო მომსახურება წარმოადგენს, გარდა ამისა**, სააგენტო მიზნად ისახავს შექმნას და მოამზადოს ნიადაგი, რომელიც საჭიროა ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების განვითარებისთვის. კერძოდ, ინვესტიციებს დებს ტექნოპარკების „ინოვაციების ცენტრებისა და სამრეწველო ლაბორატორიების გახსნაში [3].

საქართველო ამიერკავკასიაში პირველი ქვეყანაა, სადაც სამრეწველო ინოვაციების ლაბორატორიები (Fablab) გაჩნდა და ეს ყოველივე ბადებს ბიზნესის წინსვლის პერსპექტივას ჩვენს ქვეყანაში. ფაბლაბი, იგივე ფაბრიკაციის ლაბორატორია – არის მაღალტექნოლოგიური დანადგარებით აღჭურვილი სახელოსნო, რომელიც მომხმარებელს სთავაზობს ციფრულ ფაბრიკაციას. ეს კი იმას „ნიშნავს, რომ სასურველი ინდივიდუალური დიზაინისა თუ ფუნქციების მქონე პროდუქტის დასამზადებლად აუცილებელი აღარ იქნება დიდ ქარხნებთან და წარმოებებთან ურთიერთობა და ეს ყველაფერი ლოკალურად, ფაბლაბების ბაზაზე მოხდება [4].

ცხადია, რომ კორონა ვირუსის გავრცელებამ მთელ მსოფლიოში ინოვაციური ტექნოლოგიების დანერგვაზე მოთხოვნა უფრო გააძლიერა სხვადასხვა მიმართულებით. უპირველეს ყოვლისა დააჩქარა ონლაინ გაყიდვები, რაზეც ჯერ კიდევ 1996 წელს კომპანია Apple დამფუძნებელი სტივ ჯობსი

მიუთითებდა. ის ამბობდა, რომ მომავალში „ხალხი შეწყვეტს მალაზიებში სიარულს. ისინი ნივთებს ინტერნეტით შეიძენენ. მსხვილი კომპანიები, რომლებიც არ რეაგირებენ ცვლილებებზე, ძლიერ დარტყმას განიცდიან“[5]. ის პირველ ადგილზე ყოველთვის ინოვაციურ სიახლეებს აყენებდა, რაც დღემდე ამ კომპანიის ძირითად კონკურენტულ უპირატესობას წარმოადგენს. მისი წყალობით ამერიკულმა კორპორაცია Apple მსოფლიოში ერთ-ერთი წამყვანი ინოვაციური კომპანიის იმიჯი დაიმკვიდრა.

ძნელია არ დაეთანხმო შვედი ეკონომისტის – კელ ნორდსტრემის მოსაზრებას, პანდემიას ჩვენ თანდათან წარმოების პროცესის რობოტიზაციის დაჩქარებისკენ მივყავართ, რაც იმას ნიშნავს, რომ სამუშაოთა უმეტეს ნაწილს ადამიანების ნაცვლად რობოტები (მანქანები) შეასრულებენ და თუ ეს არის ისეთი მძიმე სამუშაო, როგორცაა აფრიკის მდაროში ქვანახშირის მოპოვება, ჰუმანური იქნება ასეთი მიდგომა ამ ადამიანების მიმართ [6].

ამრიგად, მიუხედავად იმისა, რომ ინოვაციური ტექნოლოგიების შემუშავება, მათი დანერგვა და გამოყენება, თანამედროვე კომპანიებისგან მოითხოვს ინვესტიციების ჩადებას, ეს არის გარანტი იმისა, რომ კომპანიას შეუძლია სწრაფად რეაგირება მომხმარებელთა მზარდ მოთხოვნებზე.

ინტერნეტ რესურსები

1. <https://www.crd.ge/>
2. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/11482?publication=8>
3. <https://gita.gov.ge/geo/static/3>
4. <https://gita.gov.ge/geo/static/49/fablabebi>
5. <https://wired.com/1996/02/jobs-2>
6. <https://trends.rbc.ru/trends/futurology/5ede1ddc9a794700248b1308>

სამართალმცოდნეობა

ვალაუვალობის სამართალში გაკოტრების განცხადებასთან დაკავშირებული სიახლეები

მერი კეთილაძე

*კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ნაშრომის ხელმძღვანელი სამართლის დოქტორი,
პროფესორი ლია ჭილაშვილი*

საკვანძო სიტყვები: ვალაუვალობის სამართალი, გაკოტრების რეჟიმი.

ვალაუვალობის სამართალში, კერძოდ კი, გაკოტრების რეჟიმში, განცხადებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. სწორედ, განცხადება არის გაკოტრების რეჟიმის დაწყების წინაპირობა, რომელსაც საფუძვლად უდევს მოვალის გადახდისუუნარობა ან მოსალოდნელი გადახდისუუნარობა.

განცხადება სასამართლოში უნდა დარეგისტრირდეს კანონით გათვალისწინებული წესითა და პირობით. განცხადების წარდგენამდე, განმცხადებელს მთელი რიგი საკითხების გათვალისწინება უწევს. როგორც ვიცით „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“ კანონი მასთან დაკავშირებით ზოგად რეკვიზიტებს შეიცავდა. არ უზრუნველყოფდა მხარეთა ინტერესების თანაბარ დაცვას, განცხადებაზე თანდართული დოკუმენტების წარდგენა არ იყო აუცილებელი, არ განასხვავებდა მოვალისა და კრე-

დიტორის მიერ შეტანილ განცხადებებს, არ არსებობდა რებილიტაციის მმართველის მიერ განცხადების შეტანის შესაძლებლობა, არსებობდა ვადებთან დაკავშირებული პრობლემები, მოსამართლის როლი მინიმუმამდე იყო დაყვანილი, შეუძლებელი იყო გაკოტრების კონვერსია და სხვა. ეს ყოველივე, გარდა განცხადების მიღების ვადებისა და განცხადების ფორმისა გამოსწორებულია „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ კანონით.

ვფიქრობთ, განცხადებასთან დაკავშირებული სიახლეები, რომლებიც ახალი კანონით დარეგულირდა მნიშვნელოვანი იქნება გაკოტრების პროცესის წარმართვისათვის. ხოლო, კანონის მიღების მიზნები მიღწეულ იქნება. სწორედ, განცხადების მნიშვნელობისა და უამრავი საკანონმდებლო სიახლის გათვალისწინებით, საჭიროდ მივიჩნით მისი განხილვა და ფართო საზოგადოებისათვის წარდგენა.

**სასოფლო სამეურნეო დანიშნულების მიწა როგორც
საკუთრების უფლების ობიექტი და უზრუნველყოფის
საშუალება**

თამარ ჩიტოშვილი

თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტის

პროფესორი, სამართლის დოქტორი

გურამ თავართქილაძის სახელობის სასწავლო

უნივერსიტეტის ავილირებული პროფესორი;

თსუ მიწვეული ლექტორი

საკვანძო სიტყვები: მიწა, იმპერატიული ნორმები, ინტერესების დაცვა.

მიწა, მათ შორის სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების, სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის განსაკუთრებული ობიექტია. კვლევის თვალსაზრისით, მიწასთან დაკავშირებულ ურთიერთობათა სამართლებრივი რეგულირებისას ორი მნიშვნელოვანი პრობლემა იკვეთება, კერძოდ:

1. საკუთრების უფლებისა და მესაკუთრე სუბიექტთა წრის განსაზღვრა.

მიწებზე უფლების დაკანონება და გასხვისების წესები ყოველთვის პრობლემურ საკითხად არის აღქმული. უცხოელ მოქალაქეებზე მიწის გასხვისების წესებით დადგენილი შეზღუდვები გარკვეულ საკანონმდებლო სრულყოფასა და გამჭვირვალობას საჭიროებს. რაც ძირითადად უნდა ეხებოდეს უცხოელი სუბიექტების დაკონკრეტებას და ასევე, მათ მიერ საქართველოში სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების

მიწის საკუთრებაში შექმნისა და მასზე საკუთრების უფლების მიტოვების წესების დაზუსტებას.

2. მიწა სანივთო უზრუნველყოფის საშუალებად გამოყენება.

ეს საკითხი მუდმივად სამართლებრივი კვლევისა და დავის საგანს წარმოადგენს.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში ბევრჯერ მოხდა ცვლილებების შეტანა იპოთეკისა და გირავნობის ნორმებში. თუმცა, კრედიტის მიმღებთა უფლებების დაცვა მაინც არასაიმედო მდგომარეობაშია.

2018 წლის ივლისში საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში შეტანილი ცვლილებები ეხება კრედიტის აღებისა და ასევე, სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების უზრუნველყოფის საშუალებად გამოყენებას. ეს წესები სხვადასხვანაირად ჩამოყალიბდა ფიზიკური და იურიდიული პირებისთვის, რაც ძალიან უჩვეულოა. საკანონმდებლო ცვლილებების დადებითი შედეგები ბევრად არის დამოკიდებული პრაქტიკაში მათ სწორად რეალიზაციაზე.

მიმაჩნია, რომ საქართველოში საკრედიტო სფეროში მომხმარებელთა მიმართ დამდგარი მძიმე შედეგები გამოწვეულია სახელშეკრულებო თავისუფლების საკანონმდებლო სივრციდან გასვლით. რაც გულისხმობს კრედიტის გამცემი სუბიექტების მხრიდან სტანდარტული პირობების ჩამოყალიბებისას კანონსაწინააღმდეგო თვითნებობას და მის უკონტროლობას.

სახელშეკრულებო თავისუფლების უარყოფითი შედეგების აღმოფხვრა და მომხმარებელთა ინტერესების დაცვა შესაძლებელია საბანკო მომსახურების სფეროში მოქმედი

სტანდარტული ტიპის ხელშეკრულებათა შინაარსის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის გადამოწმებით, რაც გულისხმობს კანონმდებლობაში შესაბამისი იმპერატიული ნორმების შემოღებას.

ძალადობის არსი და მისი სამართლებრივი რეგულირების პრობლემები

არჩილ ლორია

თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტის პროფესორი საქართველოს სამართლის მეცნიერთა კავშირის წევრი

საკვანძო სიტყვები: ძალადობა, ეროვნული კანონმდებლობა, სამართლებრივი რეგულირება.

სამართლებრივი და სოციალური სახელმწიფოსა და დემოკრატიული ინსტიტუტების განვითარების აუცილებლობა ჩვენს ხელისუფლებას მრავალი გამოწვევის წინაშე აყენებს. აქტუალურ საკითხთაგან ერთ-ერთი ძალადობის პრობლემაა. ადამიანის უფლებათა დამცავი ყველა საერთაშორისო აქტი ზოგადად ჰგმობს ადამიანზე ძალადობის გამოვლენას, ნებისმიერი ფორმით. ამასთან, საერთაშორისო სამართლისთვის დამახასიათებელია, ზოგადი ნორმების პარალელურად, ცალკეული, ვიწრო პრობლემების დაკონკრეტება, ხაზგასმა და წინა პლანზე წამოწევა.

საქართველო, როგორც ევროკავშირში ინტეგრაციის მსურველი სახელმწიფო, ვალდებულია მოახდინოს საყოველთაოდ აღიარებული დემოკრატიული პრინციპების გაზიარება და საკუთარ კანონმდებლობაში დანერგვა. თუმცა, ამ ამოცანის განხორციელება მოითხოვს სერიოზულ ყურადღებას, უცხოური ნორმების სწორად გაგებას, ეროვნულ კანონმდებლობაში გააზრებულად ასახვას და სწორი სამართლებრივი პრაქტიკის დანერგვას. ამ მხრივ საინტერესოა ძალადობის არსის გარკვევის საკითხიც.

2011 წელს მიღებული იქნა ევროპული კონვენცია „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“, რომელიც საქართველოში ამოქმედდა 2017 წლიდან. საქართველოს ჯერ კიდევ 2006 წელს აქვს მიღებული ანალოგიურ პრობლემებზე კანონი, რომელიც თავისი შინაარსით უპირატესად ემთხვევა დასახელებული საერთაშორისო აქტის ძირითად დებულებებს. ამის პარალელურად, საკითხის ცალკეული მხარეები დარეგულირებულია ეროვნული სისხლის სამართლის კოდექსითაც.

ზემო აღნიშნულ საკითხთან მიმართებით საჭიროა ყურადღება გავამახვილოთ ძალადობის, როგორც ზოგადად ადამიანის წინააღმდეგ მიმართული, ადამიანისთვის არსებითად მიუღებელი ქმედების არსსა და შიდა ბუნებაზე. ძალადობა იმდენად შეუთავსებელია თანამედროვე ცივილიზაციისა და დემოკრატიული განვითარებისთვის, რომ მის წინააღმდეგ სახელმწიფომ უცილობლად უნდა გაატაროს ქმედითი ზომები. თუმცა, ქმედების არსიდან გამომდინარე, გამართლებული არ არის ეროვნულ კანონმდებლობაში

ძალადობის ცალკეულ კატეგორიებად დაყოფა და კლასიფიკაცია. ჯერ ერთი, ძალადობრივი მოპყრობით გამოწვეული შედეგები თანაბრად მტკივნეულია როგორც სხვადასხვა სქესის, ისე ნებისმიერი ასაკისა და სოციალური მდგომარეობის ადამიანისთვის. ამასთანავე, ეს ეწინააღმდეგება ქვეყნის კონსტიტუციით აღიარებულ თანასწორობისა და ოჯახის კეთილდღეობაზე სავალდებულო ზრუნვის პრინციპებს. გარდა ამისა, კანონმდებლობის ამგვარი მიდგომა შეიძლება გახდეს სამართალდამცავი ორგანოების, ცალკეული თანამდებობის პირების მხრიდან არასწორი ინტერპრეტაციისა და, შესაბამისად, არადეკვატური პრაქტიკის გავრცელების საფუძველი, იმ თვალსაზრისით, რომ თითქოს, ქალის უფლებების დაცვას მეტი ყურადღება უნდა მიექცეს, ვიდრე – მამაკაცის უფლებათა დაცვას. აქ კი ადამიანის არსის აღქმაც დაირღვევა. აღნიშნულ პრობლემათა თავიდან აცილების მიზნით საჭიროა გარკვეული ცვლილებები განხორციელდეს და კიდევ უფრო დაიხვეწოს ეროვნული კანონმდებლობა.

**გაუფრთხილებლობის და უბედური შემთხვევის
გამიჯვნა მედიცინის სისხლის სამართალში**

ქეთევან მჭელიშვილი-ჭედრიხი

*ალბერტ ლუდვიგის უნივერსიტეტის სამართლის დოქტორი
(ფრაიბურგი, გერმანია)*

*ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტის სამართლის მაგისტრი
(იენა, გერმანია)*

საქართველოს უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

საკვანძო სიტყვები: დანაშაულებრივი თვითიმედოვნება, დანაშაუ-
ლებრივი დაუდევრობა.

მედიცინის მუშაკმა შეიძლება განახორციელოს როგორც დანაშაულებრივი თვითიმედოვნება (სსკ მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილი), ასევე დანაშაულებრივი დაუდევრობა (სსკ მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილი).

მედიცინის მუშაკის ქმედების გაუფრთხილებლობად კვა-
ლიფიკაციისათვის გასათვალისწინებელია წინდახედულო-
ბის ნორმის და ასევე სუბიექტური მასშტაბი – ის, თუ რამდე-
ნად შეეძლო კონკრეტულ ექიმს ამ კონკრეტულ მომენტში
კანონის მოთხოვნების დაცვა.

გაუფრთხილებლობის დასჯადობისას ყურადღება ექცევა
ასევე მიზეზობრივ კავშირს ექიმის გაუფრთხილებელ ქმედე-
ბას (მოქმედებასა და უმოქმედობას) და შედეგს შორის, რომ-
ლის დასასაბუთებლად რეალობასთან ახლოს მდგომი ალბა-
ტობის მაღალი ხარისხი, 99,9% არის აღიარებული. შესაბა-
მისად, როდესაც ეს მიზეზობრიობა ვერ დგინდება ექიმის
გაუფრთხილებელ ქმედებასა და შედეგს შორის, წარმოიშობა

ხარვეზები დასჯადობაში, რადგან გაუფრთხილებელი მცდელობა არ არსებობს.

**სახელმწიფოთა კონსტიტუციებში სტრუქტურის
განვითარების სამართლებრივი ასპექტები XVIII-XX
საუკუნეებში**

მანანა ხვედელიძე

*თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტის
ავილირებული პროფესორი, სამართლის დოქტორი*

საკვანძო სიტყვები: კონსტიტუციური სტრუქტურა, საკანონმდებლო ნორმები.

სამეცნიერო ნაშრომში მიზანშეწონილად მივიჩნიეთ განგვიხილა 60-მდე სახელმწიფოს მოქმედი კონსტიტუციის სტრუქტურის განვითარების სამართლებრივი ასპექტები. XVIII – XX საუკუნეებში მიღებული კონსტიტუციების სტრუქტურული ანალიზი შესაძლებლობას მოგვცემს, გავაანალიზოთ როგორ ხდებოდა იმდროინდელი პოლიტიკური ვითარებისა და ქვეყნების თავისებურებების გათვალისწინებით კონსტიტუციური ინსტიტუტების შექმნა, დამკვიდრება და განვითარება, იმ ფონზე, რომ სამართლის წყაროთა შორის უზრუნველყოფილიყო კონსტიტუციის უზენაესობა. საინტერესოა, როგორ აისახებოდა სახელმწიფოთა ძირითად კანონის სტრუქტურაში კონსტიტუციური ნორმები, უმაღლეს სახელმწიფო ორგანოთა განსაკუთრებულ გამგებლობას მი-

კუთვნიებული ძირითადი საკითხების განმსაზღვრელი დებულებები, ასევე როგორ იხვეწებოდა და ვითარდებოდა სამართლის მეცნიერების სხვადასხვა დარგები. თითოეული სახელმწიფოს მიერ კონსტიტუციით განსაზღვრული სამართლებრივი სისტემა თვალნათლივ ასახავს საზოგადოების პოლიტიკურ-სოციალური პირობების უზრუნველსაყოფად გასატარებელ ძირითად საკანონმდებლო ნორმებს. კონფერენციის მონაწილეები ანალიზზე დაყრდნობით იმსჯელებენ და პარალელს გაავლებენ სახელმწიფოთა წარმოდგენილი კონსტიტუციების სტრუქტურის სამართალგანვითარების დადებით და ნაკლოვან მხარეებზე. რომელი სახელმწიფოს კონსტიტუციური სტრუქტურა ასახავს სახელმწიფო მმართველობითი ფორმის მიხედვით განვითარებული ქვეყნის სიცოცხლისუნარიანობისა და მოქალაქეთა კეთილდღეობისათვის სამართალში ასახულ მიზნებსა და შესაძლებლობებს. ნაშრომის დასკვნაში ანალიზის გათვალისწინებით წარმოდგენილი იქნება სათანადო წინადადებები. ქვეყნები შერჩეულ იქნა საქართველოს სახელმწიფო ენაზე ნათარგმნი საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციების გათვალისწინებით.

დანაშაულის კონცეფცია ემილი დიურკემის მიხედვით

დავით წულაია

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტის

იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი

აღმოსავლეთ უნივერსიტეტის ლექტორი, ასისტენტ-

პროფესორი

საკვანძო სიტყვები: დანაშაულის კონცეფცია, პათოლოგიური, კრიმინოლოგიური საკითხები.

დანაშაულის შესახებ მრავალი თეორია არსებობს, რომელთა შორის, განსაკუთრებულთა გამოირჩევა, ფრანგი სოციოლოგისა და ფილოსოფოსის ემილი დიურკემის კონცეფცია. იმ დროს, როდესაც მეცნიერები ავითარებდნენ დანაშაულობის ბიოლოგიურ თეორიებს, ემილი დიურკემი, ავითარებდა ინოვაციური შინაარსის მქონე დანაშაულის კონცეფციას, რომელიც დღესაც აქტუალურია. დანაშაულის ასახსნელად იგი იყენებდა ნორმალურისა და პათოლოგიურის კრიტერიუმებს და ამტკიცებდა, რომ დანაშაული არა მხოლოდ პათოლოგიური, არამედ ნორმალური მოვლენაც არის.

დიურკემი სოციალური პათოლოგიას ანომიას უწოდებს, როდესაც ადამიანი არღვევს საზოგადოებაში მიღებულ ნორმებს. მისი აზრით, ფაქტი, რომლის პათოლოგიური ხასიათი უდავოა, არის დანაშაული. არგუმენტები კი, რომლებიც დანაშაულს ახასიათებენ, როგორც ნორმალურ მოვლენას ეფუძნება იმას, რომ არ არსებობს ისეთი საზოგადოება, რომელშიც

დანაშაული არ ხდება, რომ შეუძლებელია საზოგადოება სრულად თავისუფალი იყოს დანაშაულისაგან.

დიურკემი კონცეფციის საინტერესო ასპექტს წარმოადგენს ის კრიტერიუმი, რომლითაც იგი ანსხვავებს პათოლოგიურს, ნორმალური მდგომარეობისაგან. კერძოდ, თუ საზოგადოებაში დომინანტობს კანონის დარღვევები, მას ანომიურ, პათოლოგიურს უწოდებს. მოვლენა პათოლოგიურია თუ არა, ეს უნდა განისაზღვროს მთელ საზოგადოებასთან მიმართებით. დანაშაულის არსებობა თავისთავად ნორმალურია, მაგრამ მხოლოდ მაშინ, როცა იგი არ აჭარბებს სოციალური ტიპისთვის განსაზღვრულ დონეს. დანაშაული, უზომოდ ზრდის შემთხვევაში ღებულობს არანორმალურის, პათოლოგიურ ფორმას. ნორმალურს დიურკემი უწოდებს იმ ფაქტებს, რომელთაც აქვთ მეტად გავრცელებული ფორმა.

თუმცა, დიურკემი უფრო შორსაც მიდის. მისი აზრით დანაშაული აუცილებელი და სასარგებლოა, რადგან პირობები, რომელთანაც იგია დაკავშირებული, თავის მხრივ აუცილებელია მორალისა და სამართლის ევოლუციისთვის. მისი აზრით, დანაშაული ხშირად გვევლინება მომავალი ზნეობის მაუწყებლად, მომავლისკენ წინსვლის ხელშემწყობად.

დაბოლოს, საყურადღებოა, რომ დიურკემის შეხედულებებს იზიარებს თანამედროვე სოციოლოგთა უმრავლესობა, ხოლო მის კონცეფციას, კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით, აქვს ძალიან დიდი თეორიული მნიშვნელობა, რაც გულისხმობს დანაშაულის ცნების ახლებურ ინტერპრეტირების შესაძლებლობას და კრიმინოლოგიურ საკითხებში და მათი როლის განსაზღვრას.

სასამართლო რეფორმების მდგომარეობა საქართველოში – მიღებული გაკვეთილები

კახა წიქარიშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტის

იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი

საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა პროფესორი

საკვანძო სიტყვები: სასამართლო რეფორმები, მოსამართლე.

დამოუკიდებლობის გამოცხადების დღიდან, საქართველოს სასამართლო სისტემამ განვითარების რთული გზა გაიარა. 1991 წლის შემდეგ საქართველომ მემკვიდრეობით მიიღო საბჭოთა სტილის სასამართლო. პირველი სასამართლო რეფორმა ჩატარდა 1998-1999 წლებში, რომლის დროსაც დაიხვეწა სასამართლო ინსტანციები, მიღებული იქნა ახალი საპროცესო კოდექსები, ჩატარდა მოსამართლეთა საკვალიფიკაციო გამოცდები. მოსამართლეები, რომლებმაც ვერ გაიარეს გამოცდები, გათავისუფლდნენ თანამდებობიდან. ამ რეფორმამ სასამართლოს ახალი სისხლი მოუტანა. თუმცა, სასამართლო სისტემაში მალე კორუფციამ დაისადგურა. 2003 წლის ვარდების რევოლუციის შემდეგ, საქართველოს სასამართლო სისტემაში შემოღებული იქნა მრავალი პოზიტიური ცვლილება, როგორცაა სისტემური კორუფციის აღმოფხვრა, სათანადო მატერიალური ბაზის შექმნა სასამართლო სისტემის მუშაობისთვის, მოსამართლეთა ხელფასების ზრდა, იუსტიციის უმაღლესი სკოლის შექმნა,

საკანონმდებლო ჩარჩოს დახვეწა, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს დანერგვა 2009 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიღების შემდეგ. ამასთან, სასამართლო ხელისუფლებას ჰქონდა ძალიან მცირე პოლიტიკური დამოუკიდებლობის ხარისხი ჰქონდა და მას მკაცრად აკონტროლებდა აღმასრულებელი ხელისუფლება. ის იქცა ნულოვანი ტოლერანტობის პოლიტიკის განხორციელების და პოლიტიკური ოპონენტების წინააღმდეგ რეპრესიების მექანიზმად. გამამართლებელი განაჩენების პროცენტული მაჩვენებელი ძალიან დაბალი იყო და პროკურატურის მოთხოვნები, როგორც წესი, კმაყოფილდებოდა. 2012 წლის არჩევნების შედეგად ხელისუფლებაში მოვიდა ახალი პარტია – ქართული ოცნება, რომლის ერთ – ერთი მთავარი დაპირება იყო სამართლიანობის აღდგენა და დამოუკიდებელი სასამართლო სისტემის შექმნა. 2012-2019 წლებში განხორციელდა საკანონმდებლო რეფორმების ოთხი ტალღა. საკანონმდებლო რეფორმებმა მოსამართლეებს მისცეს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში მათი კოლეგების არჩევის უფლებამოსილება, გაიხსნა სასამართლო პროცესები ტელევიზიისა და მედიისთვის, პარლამენტის წევრები გამოყვანილი იქნენ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოდან და ჩანაცვლდნენ სამოქალაქო სექტორის და აკადემიური წრეების წარმომადგენლებით, დაიხვეწა სადისციპლინო პროცედურები, შემოღებული იქნა მოსამართლეთა შერჩევის ახალი კრიტერიუმები და პროცედურები, უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების არჩევის უფლებამოსილება გადაეცა საქართველოს პრეზიდენტიდან იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს, შემოღებული იქნა მოსამართლეთა უვადოდ დანიშვნა. მართლმსაჯულებამ

ხელისუფლების სხვა შტოებისგან გარკვეული დონის ინსტიტუციურ დამოუკიდებლობას მიაღწია თუმცა სასამართლო სისტემაში კიდევ ერთი პრობლემა გაჩნდა. კერძოდ, ძალაუფლების კონცენტრაცია მოხდა გავლენიანი მოსამართლეების მცირე ჯგუფში, რომლებმაც მხარდაჭერა მიიღეს ქართული ოცნებისგან და ასევე მოსამართლე კოლეგებისგან, მათი გადანიშვნის დაპირებით. გარეშე პირებისათვის ძნელად ხელმისაწვდომი გახდა მოსამართლეთა ვაკანსიები. მოსამართლეთა სიმცირის გამო, სასამართლოებმა დაგროვდა საქმეები და გაჭიანურებული პროცესები გახშირდა. მიუხედავად იმისა, რომ მოსამართლეები, როგორც წესი, საქმეების განხილვისას უფრო დამოუკიდებლები არიან, ვიდრე 2012 წლამდე, ფართო საზოგადოებაში არ არსებობს განცდა რომ სასამართლო ხელისუფლება დამოუკიდებლად მოქმედებს გახმაურებულ საქმეებზე ან პოლიტიკურ მგრძნობელობის საქმეებზე. მართლმსაჯულებისადმი ნდობის ნაკლებობა გახდა საქართველოში პოლიტიკური კრიზისის ერთ – ერთი მიზეზი 2020-2021 წლებში, რომელიც წარიმართა ოპოზიციის მიერ პარლამენტის ბოიკოტის ფონზე და საბოლოოდ ევროკავშირის შუამავლობით მიღწეული პოლიტიკური შეთანხმებით დასრულდა. შეთანხმება ითვალისწინებს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ფუნდამენტურ რეფორმას და მოსამართლეთა შერჩევის / დანიშვნის პროცედურების გაუმჯობესებას. ამრიგად, საქართველოში, ისევე როგორც საერთაშორისო საზოგადოებაში, პოლიტიკურ კლასში მოხდა შეთანხმება იმაზე, რომ ქართული სასამართლო სისტემა კვლავ მნიშვნელოვან რეფორმებს საჭიროებს.

ერთმანეთთან დაუქორწინებელი მშობლებისაგან
შვილების წარმოშობის დადგენა ადმინისტრაციული
და სასამართლო წესით

ლელა ნადიბაიძე

*თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტის
ავღიარებული პროფესორი, სამართლის დოქტორი*

საკვანძო სიტყვები: სასამართლო წესი, ადმინისტრაციული წესი, სამართლებრივი სტატუსი.

ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა უფლებების, უკეთესი და ჭეშმარიტი ინტერესების დაცვისათვის უმნიშვნელოვანესია ამ ბავშვთა მიმართ მშობლების არა მხოლოდ სამართლებრივი სტატუსის, არამედ მათი უფლება-მოვალეობების და სახელმწიფოს ვალდებულებების განსაზღვრა. სწორედ ეს საკითხები იქნება განხილული და გაანალიზებული ამ კონფერენციაზე საერთაშორისო აქტების და ქართული კანონმდებლობის საფუძველზე, მათშორის „ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ ევროპული კონვენციით აღიარებულ პრინციპებთან მიმართებაში. ბავშვის უფლება, ყავდეს სამართლებრივი სტატუსის მქონე მშობელი, გარანტირებულია აღნიშნული კონვენციით და მის საფუძველზე მიღებული კანონმდებლობით, რომლის თანახმად, მამობა შეიძლება დადგინდეს ნებაყოფლობითი აღიარებით ან სასამართლოს გადაწყვეტილებით. ეს უკანასკნელი შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს მაშინ,

როდესაც არარეგისტრირებულ ქორწინებაში გაჩენილი ბავშვის მშობლები ვერ აღწევენ შეთანხმებას იმის შესახებ, რომ ეს პირი არის ბავშვის მამა. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით 2011 წლის 9 დეკემბერს სამოქალაქო კოდექსში შეტანილმა ცვლილებებმა (რომელიც ძალაში შევიდა 2012 წლის 01 თებერვლიდან), მეტად ხელმისაწვდომი და ეფექტური გახდა ამ უფლების განხორციელებასთან დაკავშირებული პროცესი, რაც სხვა ცვლილებებთან ერთად გამოიხატება, მაგალითად, სასამართლოში მტკიცებულებად ბიოლოგიური (გენეტიკური) ან ანთროპოლოგიური გამოკვლევის შედეგების (მტკიცებულებების) წარდგენის შესაძლებლობით. აღნიშნულ ცვლილებებამდე არსებული საკანონმდებლო რეგულაციის თანახმად, სასამართლო მამობის დადგენისას მხედველობაში იღებდა ბავშვის დედისა და მამობის დადგენის შესახებ განმცხადებელი პირის (განცხადებაში მითითებული პირის) ერთად ცხოვრებას და საერთო მეურნეობის წარმოებას ბავშვის დაბადებამდე ან/და მათ მიერ ბავშვის ერთად აღზრდის ან/და რჩენის ფაქტებს, ანდა სხვა დამამტკიცებელ საბუთებს ან/და გარემოებებს, რომლებიც სავსებით ადასტურებდა განცხადებაში მითითებული პირის მიერ ბავშვის მამობის აღიარებას. ცვლილებების თანახმად, ამ გარემოებათაგან ერთ-ერთს მხოლოდ მაშინ იღებს სასამართლო მხედველობაში, თუ ბიოლოგიური (გენეტიკური) ან ანთროპოლოგიური გამოკვლევის შედეგებით ბავშვის მამობის დადგენა შეუძლებელია. ამავე დროს, თუ მოპასუხე უარყოფს ამ მტკიცებულებათა სინამდვილეს და საეჭვოდ ხდის მის დამაჯერებლობას, სასამართლოს, საქმის გარემოებათა გა-

თავლისწინებით, უფლება აქვს დანიშნოს ექსპერტიზა როგორც საქმის მოსამზადებელ, ისე განხილვის ეტაპზე. სასამართლო ექსპერტიზის მიერ მომზადებული დასკვნა, რომელიც არ იძლევა მამობის ფაქტის გამორიცხვის შესაძლებლობას, არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს მოპასუხის მამად აღიარებისთვის მტკიცებულებად. ამასთან, ექსპერტიზის დასკვნას სხვა მტკიცებულებათა მიმართ რაიმე უპირატესობა არ გააჩნია.

საკონფერენციო თემის განხილვისას ვისაუბრებთ ასევე ხელოვნური განაყოფიერების შედეგად დაბადებულ ბავშვთა მიმართ მამობის დადგენის საკითხებზე ამ კუთხით არსებული საკანონმდებლო რეგულაციების გათვალისწინებით, რომლის თანახმად ხელოვნური განაყოფიერების შედეგად დაბადებულ ბავშვების მიმართ დაბადების სააქტო ჩანაწერის გაკეთების შემდგომ, მშობლებად ჩაწერილ პირებთან მიმართებაში მათ გააჩნიათ ზუსტად ისეთივე უფლება-მოვალეობანი, როგორც ბიოლოგიური მშობლებისაგან დაბადებულ ბავშვებს.

**მარტოხელა მშობლის სტატუსის დადგენის წესი და
მასთან დაკავშირებული სამართლებრივი ხარვეზები**

ლია ჭილაშვილი

თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტის

სამართლის ფაკულტეტის დეკანი, ავღიორებული

პროფესორი

საქართველოს სამართლის მეცნიერთა კავშირის წევრი

საკვანძო სიტყვები: დედის სტატუსი, მარტოხელა დედა, სამართლებრივი ხარვეზები.

ბოლო პერიოდში მნიშვნელოვნად იმატა ერთმშობლიანი ოჯახების რაოდენობამ, უმეტესი ნაწილი ასეთი ოჯახებისა მარტოხელა დედებს წარმოადგენენ, თუმცა მარტოხელა შეიძლება იყოს მამაც.

პოსტსაბჭოთა პერიოდში, მთავრობის განკარგულებაში არსებობდა ჩანაწერი, რომელიც ადგენდა მარტოხელა დედათა კატეგორიას. გარკვეული პერიოდის შემდეგ განკარგულება გაუქმდა და მსგავსი სტატუსის განსაზღვრის წესი რეგულირების მიღმა დარჩა. არ მოქმედებდა სოციალური დაცვის სისტემა და მარტოხელა დედებს სახელმწიფო სერვისებზე ხელი არ მიუწვდებოდათ.

შექმნილი მდგომარეობიდან გამომდინარე დღის წესრიგში დადგა საკითხი, კანონმდებლებს მიეღოთ სამართლებრივი ნორმა, რომელიც განსაზღვრავდა მარტოხელა დედის კატეგორიასა და დაიცავდა მათ სამართლებრივ სტატუსს.

მართალია, საქართველოს კონსტიტუციაში არსებობს ჩანაწერი – „სახელმწიფო ხელს უწყობს ოჯახის კეთილდღეობას,

დედათა და ბავშვთა უფლებები აღიარებული და დაცულია კანონით“, მაგრამ ფაქტია, რომ ქვეყანაში მარტოხელა დედათა საკითხი კვლავაც პრობლემატურია.

წინ გადადგმულ ნაბიჯად უნდა ჩაითვალოს 2015 წელს მიღებული საკანონმდებლო ცვლილება, სადაც „მარტოხელა დედის სტატუსი“ – „მარტოხელა მშობლის სტატუსმა“ ჩანაცვლა. კოდექსის ჩანაწერი სტატუსის მიღების შესაძლებლობას ანიჭებს როგორც მარტოხელა დედას, ასევე მარტოხელა მამას და ადგენს სპეციალურ კრიტერიუმებს, თუმცა აღნიშნული ცვლილებები ბადებს გარკვეულ კითხვებს, რის შესახებაც წარმოვადგენთ გარკვეულ მოსაზრებებს, სადაც განხილული იქნება, როგორც მარტოხელა დედის, ასევე მარტოხელა მამის სამართლებრივი სტატუსი და მასთან დაკავშირებული ხარვეზები.

სტომატოლოგია, ფარმაცია და
საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები

**კამელინის ქიმიური შემადგენლობის
შესწავლა**

*დავით ძნელაძე, ირინე კალანდაძე, ხატია გოგუა, ფიქრია
სამხარაძე, მარიამ ლაზარაშვილი*
თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი

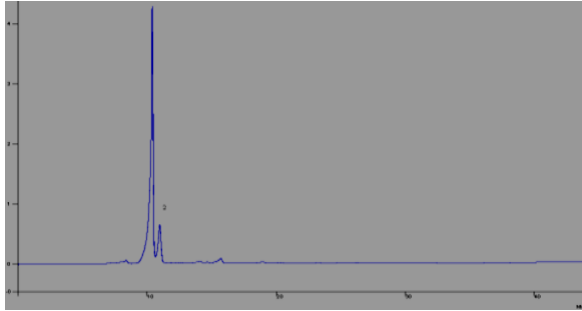
საკვანძო სიტყვები: კამელინი, სპექტრული ანალიზი.

კამელინის სხვადასხვა სახეობის პრეპარატი გამოიყენება სიმსივნური დაავადებების, ვირუსული და ბაქტერიული ინფექციების, გინეკოლოგიური, პროქტოლოგიური, სახსრების დეგენერაციულ-დისტროფიული და სხვა დაავადებების დროს. ჩვენს მიზანს წარმოადგენდა კამელინის პრეპარატების ქიმიური შემადგენლობის შესწავლა.

პირველ რიგში ჩატარდა ექსპერიმენტი ბაქტერიულ ენდოტოქსიურობაზე (პიროგენობაზე). დადგინდა, რომ პრეპარატი კამელინი-M1 არ შეიცავს ბაქტერიულ ენდოტოქსინებს ანუ აპიროგენულია.

ჩატარდა პრეპარატ კამელინი M1-ის სპექტრული ანალიზი. დადგინდა, რომ პრეპარატი შთანთქმავს -720 ნმ ფარგლებში, ხოლო შთანთქმის მაქსიმუმი გამოვლინდება 485ნმ-ზე ჩატარებული იქნა კამელინის ყველა პრეპარატის მაღალი წნევის ქრომატოგრაფია C18 შექცევადი ფაზის სვეტზე, გრადიენტი იქმნებოდა შემდეგი რეაქტივების საშუალებით: A.

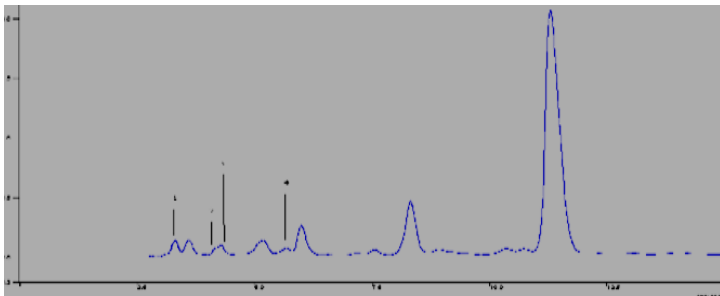
HPLC ხარისხის წყალი/ფოსფორმჟავა 99.5/0.5B. HPLC ხარისხის აცეტონიტრილი/წყალიანი ფოსფორმჟავა 50/49.5/0.5 გრადიენტის სიჩქარე: 1მლ/წთ. ტალღის სიგრძე – 280 ნმ.

1. 5-ჰიდროქსიმეთილ-2-ფურანკარბოქსილალდეჰიდი ~ 74%
2. ფურფორი ~ 15%

ანალოგიური შედეგები იქნა მიღებული კამელინის სხვა პრეპარატებზე.

ასევე შესწავლილი იქნა ორგანული მჟავების შემცველობა კამელინის პრეპარატში ქრომატოგრაფიული სვეტი: HPLC column – Supercosil LC-18-DB, 25cm x 4.6 mm 5 μm გრადიენტი: A – 0.1% H₃PO₄ წყალში + 1% მეთანოლი. B – მეთანოლიგრადიენტის სიჩქარე: 1 მლ/წთ

1. ჭიანჭველამჟავა.
2. რემეჟავა
3. ძმარმჟავა
4. ლიმონმჟავა

0.39% 0.1% 0.42% 0.7% ეს მჟავებები აღმოჩენილი იქნა კამელინის ყველა პრეპარატში.

საკონფერენციო მასალა მომზადდა თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტის შიდა საგრანტო პროექტის „პრეპარატ კამელინის ქიმიური შემადგენლობის შესწავლა და მისი გავლენა ორგანიზმის იმუნურ სისტემაზე“ ფარგლებში, ხელმძღვანელი: პროფ. დავით ძნელაძე.

**საქართველოში საწარმოო ნარჩენებით
დაბინძურებული მდინარეების ეკოლოგიური
მდგომარეობის შეფასება**

მარიამ ლაზარაშვილი

ჯანდაცვის ფაკულტეტის ფარმაციის სპეციალობის II

კურსის სტუდენტი

საკვანძო სიტყვები: საწარმოო ნარჩენები, ეკოლოგია, წყლის ხარისხი.

პროექტის მიხედვით, გამოკვლევულ იქნა ოთხი მდინარე: მაშავერა, ფოლადაური, კაზრეთულა და ყვირილა. აქედან სამი მდებარეობს ქვემო ქართლის რეგიონში, მაშავერა, ფოლადაური და კაზრეთულა ხოლო ყვირილა მოედინება დასავლეთ საქართველოში.

კვლევის მიხედვით ქვემო ქართლის რეგიონში, ბოლნისის მუნიციპალიტეტში მდინარეები მაშავერა, ფოლადაური და კაზრეთულა სამთომოპოვებითი საქმიანობის შედეგად ბინძურდება, რომელთა არეალი დამასშტაბები საგანგაშო მდგო-

მარეობამდეა გაზრდილი. დაბინძურებულია ბოლნისის მუნიციპალიტეტის მთელი ტერიტორია და დმანისის მუნიციპალიტეტის დიდი ნაწილი. ბოლნისისა და დმანისის მუნიციპალიტეტების ტერიტორიის დაბინძურების ძირითადი წყაროა RMG-ის მფლობელობაში არსებული საწარმოო და სალიცენზიო ტერიტორიები. რაც შეეხება მდინარე ყვირილას, მისი მთავარი დაბინძურების წყაროა, „ჯორჯიან მანგანუმის“ მფლობელობაში არსებული საბადო, რომელიც, ეწევა მანგანუმის მომპოვებლობით საქმიანობას.მდ. ყვირილას დაბინძურების კიდევ ერთი წყაროა, ცენტრალური დამყვანი ფაბრიკის, შუალედური პროდუქტების გადამუშავების შედეგად მიღებული ნარჩენის (აგლომერატის) განთავსება. მდინარის მიმდებარე ტერიტორიაზე, რომელსაც არ გააჩნია წყალამრიდი არხები და დამცავი ჯებირები.

დღესდღეობით ეს პრობლემა არის ძალიან აქტიური, რადგან მოსახლეობის დიდი ნაწილი განიცდის ზარალს, როგორც ჯანმრთელობის მხრივ ასევე ეკოლოგიური თვალსაზრისითაც. აღსანიშნავია, რომ მდინარეები: მაშავერა, ფოლადაური და კაზრეთულა გამოიყენება, ფერმერული მიწებების მორწყვის მიზნით რეგიონშიკი ძირითადად განვითარებულია მებოსტნეობა, ბოსტნეული დიდი რაოდენობით ითვისებს სიმსივნის მაპროვოცირებელ მძიმე მეტალებს: ტყვიასა და კადმიუმს. აღნიშნული პროდუქცია კი ბაზარზე ყოველგვარი კონტროლის გარეშე შედის ამ ბოსტნეულით მარაგდება, როგორც ადგილობრივი ისე სხვადასხვა ქალაქების ბაზრები..შესაბამისად ეს მდინარეები რომლებიც არიან დაბინძურებული მძიმე მეტალებით, როგორცაა Fe, Cu, Pb, Zn, Cd, Mn, Ni. და ასევე მათი ნაერთებით. ქსოვილებში

ჭარბი დაგროვების შემთხვევაში, იწვევენ სხვადასხვა დაავადებებს და ორგანიზმში შეუქცევად ცვლილებებს. ჭიათურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე (მანგანუმის საბადოების გავრცელების რაიონში) მდ. ყვირილას წყლის გამოყენება საყოფაცხოვრებო-სამეურნეო მიზნით დაუშვებლად არის მიჩნეული.

მდ. ყვირილას და მისი შენაკადების წყლის გამოყენებამ შეიძლება გამოიწვიოს ადამიანის ორგანიზმის მწვავე და ქრონიკული მოწამვლები, მოსახლეობის ინტოქსიკაციის სიმპტომები და, საერთოდ, ჯანმრთელობისათვის შშორეულ მოქმედების ეფექტები.

ყოველივე ზომხსენებული პრობლემების გადასაჭრელად, გატარდა სხვადასხვა ღონისძიებები. მდ. ფოლადაურის, კაზრეთულას და მაშავერას შემთხვევაში ძირითადი პასუხისმგებლობა დაეკისრა RMG-ს კომპანიას, მაგ.: მდინარე კაზრეთულას სანაყაროებისა და წარმოების პროცესისგან სრული იზოლაციისთვის, პირველ რიგში, განხორციელდა მისი ინკაფსულაცია, ანუ მილებში მოქცევა, სანაყაროების გასწვრივ. აშენდა რეზერვუარი, წყალშემკრებები და კასკადი. კაზრეთულას ქვედა წელზე მოეწყო სალექარების კასკადი, რომელიც საწარმოდან წამოსული ნატანითა და მძიმე მეტალებით გაჯერებული წყლის მექანიკურ დაწმენდას უზრუნველყოფს ამ პროცესში არა მარტო RMG-ს კომპანია მონაწილეობდა, აქტიურად იყო ჩართული საქართველოს მთავრობის შესაბამისი სტრუქტურები. მართალია ზოგიერთი ღონისძიება დასრულებულია თუმცა დარჩენილი დაგეგმილი ღონისძიებებიც უნდა განხორციელდეს რათა მინიმუმამდე იქნას დაყვანილი მდინარეების დაბინძურება რაც

ნაკლებად დააზარალებს ეკოლოგიას და მოსახლეობას. პერიოდულად უნდა იქნას გასუფთავებული სალექარები, რადგან თუ დიდი ხნის განმავლობაში არ მოხდა მათი გაწმენდა დაგროვილი მასისგან ისევე ხდება გაჟონვა გაუფილტრავი წყლის მდინარეებში.

რაც, შეეხება მდინარე ყვირილას დაბინძურებას, გატარებული ღონისძიებების მიუხედავად, ის რჩება ისევე მოსაგვარებელი და დღესდღეობით დიდ ეკოლოგიურ პრობლემას წარმოადგენს.

აუცილებელია დროულად გატარდეს ისეთი ღონისძიებები, რომლითაც ყველა პრობლემა მოგვარდება და დამაბინძურებელი წყაროების გაკონტროლება მოხდება. ამ შემთხვევაში დიდი პასუხისმგებლობა ეკისრება, როგორც სახელმწიფოს ასევე, იმ კომპანიებს, რომლებიც უშუალოდ არიან ჩართულნი მომპოვებლობით საქმიანობაში მდინარეების მიმდებარე ტერიტორიაზე.

პრევენტაცია მომზადდა თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტის შიდა საგრანტო პროექტის „ტექნოგენური ნარჩენებით დაბინძურებული წყლების კვლევის“ საფუძველზე. პროექტის ხელმძღვანელი პროფ. მარინე შავლაყაძე

კლიმატის ცვლილების ფონზე კოლხეთის დაბლობის
მდინარეებში კალაპოტურ პროცესებზე მოქმედი
ფაქტორების შესწავლა

შ. კუპრეიშვილი, პ. სიჭინავა, თ. სუპატაშვილი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ც. მირცხულავას სახელობის წყალთა მეურნეობის
ინსტიტუტი
E-mail: shorena_12@mail.ru; p.sichinava@gmail.com;
tamunasupatashvili@gmail.com

საკვანძო სიტყვები: კლიმატის ცვლილება, კალაპოტური ფაქტორები.

თანამედროვე პირობებში განსაკუთრებული სიცხადით წარმოჩინდა კლიმატის გლობალური ცვლილებებით გამოწვეული პრობლემები. ათასწლეულების მანძილზე ჩამოყალიბებულმა ეკოსისტემებმა, შეცვლილი ტემპერატურული და ტენით არახელსაყრელი უზრუნველყოფის რეჟიმების პირობებში, იწყეს რღვევა. აქედან გამომდინარე, კოლხეთის დაბლობის მდინარეებში კალაპოტურ პროცესებზე მოქმედი ფაქტორების შესწავლა მნიშვნელოვანია.

თეორიული კვლევებით მიღებულია ნაკადის საშუალო სიჩაქარე ნიუტონური და არანიუტონური სითხეებისათვის; განსაზღვრული იქნა ნიუტონური სითხის ნაკადის ხარჯის და საშუალო სიჩაქარე ნიუტონური და არანიუტონური სითხეებისათვის.

**ბმული ღვარცოფული მოვლენები, კალაპოტის
მორფომეტრია და შეფასების თეორიული საფუძვლები**

ხათუნა კიკნაძე

*საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ც.
მირცხულავას სახელობის წალთა მეურნეობის ინსტიტუტის,
მელიორაციის განყოფილების მეცნიერი თანამშრომელი და
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამშენებლო
ფაკულტეტის დოქტორანტურის მე-3 კურსის სტუდენტი*

საკვანძო სიტყვები: ღვარცოფული მოვლენები, კალაპოტის მორ-
ფომეტრია, შეფასება.

როგორც ცნობილია, დედამიწაზე კლიმატის ცვლილებამ გამოიწვია გლობალური დათბობა რაც უპირველესყოვლისა მთისწინა ზონებში იწვევს ყინულოვანი საფარის ინტენსიურ დნობას და ისეთი სტიქიურ დამანგრეველი პროცესების გააქტიურებას, როგორც არის ზვავები, წყალდიდობები და კატასტროფული ღვარცოფები.

ანომალიათაშორის განსაკუთრებული ადგილი ღვარცოფს უკავია და მისი გავლენის სფეროებში მოქცეული ობიექტების მწყობრიდან გამოსვლის, მიყენებული ეკონომიკური ზარალისა და ადამიანთა მსხვერპლის მიხედვით იგი საშიშროების უმაღლესი რისკის კატეგორიას შეიძლება მივაკუთვნოთ.

ღვარცოფსადინარებში მიმდინარე ღვარცოფსადინართა გარეცხვის პროცესები, მათი საანგარიშო მახასიათებლების ცვლილების პროგნოზირება, სატრანზიტო უბნებზე და გა-

მოტანის კონუსებზე მოძრაობის პირობების შეფასება, თეორიულ-ექსპერიმენტულ კვლევებში გამოყენებული მეთოდების გაღრმავება დაზუსტება, ღვარცოფსადინართა კალაპოტების რეგულირება, ღვარცოფული პროცესების შესწავლის აქტუალურ პრობლემად რჩება.

ღვარცოფსადინართა კალაპოტების მდგრადი ფორმების შეფასება და მათემატიკური მოდელებით აღწერა დიფერენცირებულ მიდგომებს საჭიროებს. ლაბორატორიული კვლევების სტანდარტული და მოდიფიცირებული მეთოდების გამოყენებით ლაბორატორიული და ნატურული მონაცემების საფუძველზე ღვარცოფსადინარის შემადგენელი გრუნტების შესაძლო რეოლოგიური ტიპისათვის დადგენილია კონცენტრაციის მნიშვნელობები.

ღვარცოფსადინართა კალაპოტების ფორმირების ძირითად ამოცანას ნაპირებისა და ნაკადის ურთიერთქმედების რაციონალური ორგანიზება წარმოადგენს.

ღვარცოფსარეგულაციო ნაგებობათა დაპროექტებისას ხშირად მხედველობაში არ მიიღება სადინართა დიდი ქანობები, მყარი ჩამონადენის დინამიკა და კალაპოტური პროცესების არასტაციონალურობა. ისინი იყოფიან სამ სახედ:

1. ქანობის და კალაპოტის გრძივი პროფილის ცვლილების მიხედვით 2. ქანობის ცვლილების მიხედვით 3. პროფილის სიმრუდის მიხედვით.

აღნიშნული მონაცემებიდან გამომდინარე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ღვარცოფსადინართა კალაპოტები თავისი მახასიათებლებითა და ჰიდრავლიკური ელემენტებით განსხვავდებიან მდინარეების მორფომეტრიული, ჰიდრავლიკური მახასიათებლებისგან და საჭიროებენ სამეცნიერო კვლევებს.

ღვარცოფსარეგულაციო ამოცანების გადაწყვეტა კომპლექსურად არის დამოკიდებული ურთიერთმართვად მრავალ ფაქტორზე და შესაბამისად განსაზღვრავს ღვარცოფსაწინააღმდეგო ღონისძიებათა სახის შერჩევას. ღვარცოფული მოვლენების დარეგულირებისა და აღკვეთის მიზნით დამუშავებულია, როგორც თეორიული, ისე საინჟინრო რიგი ღონისძიებების სისტემა.

ღვარცოფული პროცესების პროგნოზირებისა და მოძრაობის პირობების განმსაზღვრელი განტოლების საფუძველზე გაანგარიშებულია კალაპოტის მორფომეტრიული მახასიათებლის პარამეტრები რომელიც შესაძლებელია გამოყენებული იქნას ღვარცოფსარეგულაციო ნაგებობათა პროექტირების მეცნიერულად დასაბუთებული ნორმებისა და წესების შემუშავებისთვის.

აგრეთვე ღვარცოფთა კალაპოტის უბნების ცალკეულ მონაკვეთებზე ადგილი აქვს მორფომეტრიული მახასიათებლების ისეთ ცვლილებებს, რომლებიც ხშირად არ ექვემდებარება შეფასებას. მათი გაანგარიშების მეთოდები დაფუძნებული უნდა იყოს მათ ბუნების და თავისებურებების სრულად ასახვაზე.

ლიტერატურა

1. G. Gavardashvili, E.Kukhalashvili, T. Supatashvili, G. Natroshvili, K. Bziava, I. Quparashvili. The Research of Water Levels in the Zhinvali Water Reservoir and Results of Field Research on the Debris Flow Tributaries of the River Tetri Aragvi Flowing in it. ConferenceProceedings, Rome, Italy, Jan. 17-18, 2019, PartV.
2. ყრუაშვილი ი., კუხალაშვილი ე., ინაშვილი ი., ბზიავა ვ. ღვარცოფული მოვლენები, რისკი, პროგნოზი, დაცვა. სტუ, თბილისი, 2017, 250 გვ.

3. Натишвили О.Г., Тевзадзе В.И. Волны в селях, ООО Издательство «Научмехиздат», М., 2011, ст. 160;
4. ე. კუხალაშვილი, კ. ზზიავა. ზმული ღვარცოვის გამოტნის კონუსებზე მოძრაობის პირობების პროგნოზი. საქართველოს განათლების სამინისტრო, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის წყალთა მეურნეობის სამეცნიერო კრებული. 2013წ. №68, გვ.127, თბილისი

ღვარცოფები, ღვარცოფსაწინააღმდეგო და სარეგულაციო ნაგებობების ტიპები

ლია მისიაია

*საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ც. მირცხულავას
სახელობის წალთა მეურნეობის ინსტიტუტის გარემოს
დაცვისა და საინჟინრო ეკოლოგიის განყოფილების მეცნიერ
თანამშრომელი და საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სამშენებლო ფაკულტეტის
დოქტორანტურის მე-3 კურსის სტუდენტი*

საკვანძო სიტყვები: ღვარცოფები, ღვარცოფსაწინააღმდეგო ნაგებობები.

საქართველო მთაგორიანი რელიეფის ქვეყანაა და გეოგრაფიული კონტრასტულობით ხასიათდება, რასაც ბუნებრივი მრავალფეროვნება განაპირობებს. აღნიშნულ ფაქტორთა ინტენსივობა იწვევს ისეთი საშიში მოვლენის გავრცელებას, როგორცაა ღვარცოფი.

აქედან გამომდინარე, საქართველოს მთიანეთი, რომლის ტერიტორიის მნიშვნელოვან ნაწილზე ხდება ღვარცოფთა

ინტენსიური ზემოქმედება შეიძლება მათი კვლევის საველე ლაბორატორიად ჩაითვალოს.

აღნიშნულთან ერთად საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ ღვარცოფული მოვლენებით მიყენებულ ზარალს ბოლო დროს ზრდის ტენდენცია აქვს.

ღვარცოფული პროცესების რეგულირების და მათი გაუვნებლობის ღონისძიებების შერჩევის მიზნით აუცილებელია მეცნიერული კვლევის სწორი მიმართულების შერჩევა, ცალკეული ფაქტორების გამოვლენა და მათი როლის შეფასება მოვლენის წარმოშობასა და მოძრაობის მექანიზმის ფორმირებაში. ღვარცოფებთან ბრძოლის ამოცანის გადაწყვეტის დროს ხშირად მიმართავენ ღვარცოფსადინართა აუზების ბუნებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესების კომპლექსურ ღონისძიებებს და ნაგებობათა სხვადასხვა სახეობებს.

ღვარცოფსადინართა აუზებში, სადაც ფიქსირებულია გეოლოგიურად ადვილად შლადი ქანები და ხელშემწყობი გეოგრაფიულ-კლიმატური პირობები, წარმოიქმნება სხვადასხვა სიმძლავრის ღვარცოფები, რომლებიც ერთმანეთისაგან განმეორებადობის სიხშირით, მოძრაობის რეჟიმების განსხვავებულობით ხასიათდება. ამით აიხსნება მათ წინააღმდეგ გამოყენებული საინჟინრო კონსტრუქციების მრავალფეროვნება.

იმისდა მიხედვით, თუ რა მიზნით ხდება ამა თუ იმ სახის ობიექტების ღვარცოფებისაგან დაცვა, გეგმაში ნაგებობათა განლაგება შეიძლება სხვადასხვა სქემით განხორციელდეს:

1) ნაგებობანი, რომელიც გარს ერტყმის დასაცავ ობიექტს ან სანაპირო გამრეცხ მონაკვეთს;

2) ნაგებობანი, რომელიც გარს უვლის დასაცავ ობიექტს დეზების ან ბარაჟების სახით და ნაკადის მიმართულებასთან სხვადასხვა დახრის კუთხით არის წარმოდგენილი.

ღვარცოფსაწინააღმდეგო ღონისძიებათა კომპლექსში უპირატესობა დაცვის მეორე სისტემას გააჩნია, რომელთა ეფექტურობა მათი კონსტრუქციული გადაწყვეტით, ნაგებობათა სისტემის გეგმაში სწორედ განლაგებით გამოიხატება. ნაგებობათა საპროექტო პარამეტრების არასათანადო შერჩევა ხშირად ღვარცოფსადინარში მიმდინარე პროცესების ცვლილების და სხვა უფრო სახიფათო საშიშროების გამომწვევი მიზეზი შეიძლება გახდეს.

შენობა-ნაგებობებისა და ტერიტორიების ღვარცოფებისგან დაცვის მიზნით გამოიყენება ნაგებობათა სახეები და ღონისძიებები, რომლებიც შემდეგნაირად არის კლასიფიცირებული: ღვარცოფშემკავებელი, ღვარცოფგამტარი, ღვარცოფმიმართველი და მასტაბილიზებელი.

ბმულ ღვარცოფთა ენერგეტიკული მახასიათებლები რეოლოგიის განმსაზღვრელი პარამეტრების ფუნქციას წარმოადგენს.

ღვარცოფის საშუალო სიჩქარე, როცა მოძრაობის ინდექსის სიდიდე ერთის ტოლია, რეოლოგიასთან კავშირში ცვალებადი სიდიდეა და როცა საწყისი ძვრის წინაღობის სიდიდე მხები ძაბვის მნიშვნელობის ტოლია, ნაკადი წყვეტს მოძრაობას.

საინჟინრო თვალსაზრისით ღვარცოფსადინართა კალაპოტების მდგრადობა და სარეგულიაციო ნაგებობათა პროექ-

ტირება ისეთი კრიტერიუმების გათვალისწინებას საჭიროებს, როდესაც არ ხდება ნაკადის სტრუქტურის ცვლილება და მდგრადობის კოეფიციენტის ნორმატივებიდან გამოსვლა.

ლიტერატურა

1. G. Gavardashvili, E.Kukhalashvili, T. Supatashvili, I.Iremashvili, I. Quparashvili, K. Bziava, G. Natroshvili. Using the “CAPRA” Methodology for Analysis of the Critical State of the Zhinvali Earth dam and Risks. Conference Proceedings, Istanbul, Turkey, Jan. 30-31, 2019, Part XVII;
2. G. Gavardashvili, E.Kukhalashvili, T. Supatashvili, G. Natroshvili, K. Bziava, I. Quparashvili. The Research of Water Levels in the Zhinvali Water Reservoir and Results of Field Research on the Debris Flow Tributaries of the River Tetri Aragvi Flowing in it. Conference Proceedings, Rome, Italy, Jan. 17-18, 2019, Part V.
3. Беручашвили Г. М. Некоторые вопросы динамики селевого потока и его воздействия с сооружениями. ВКН Материалы IV всесоюзной конференций по селевым потокам. Алма-Ата, Изд-во АНКаЗ ССР, 1959г. стр. 132-144;
4. Гагошидзе М.С. «Селевые явления и борьба с ними». Издательство «Сабчота саксრთველო», Тбилиси, 1970г, 386стр.
5. Мирцхулава Ц.Е. «Оценка риска повреждения противоселевых сооружений», Труды ВНИИГиМ, вып. 4, М., 1975, стр. 48-62.
6. Круаშვილი И.Г, Кухалашვილი Э.Г, Инашვილი И.Д., Бзиава К.Н., ღვარცოფული მოვლენები, რისკი, პროგნოზი, დაცვა, სტუ, თბილისი 2017, 250გვ.
7. Кухалашვილი Э.Г. «Об адаптации законов механики неньютоновских систем для описания динамики трехлинейной модели структурных (грязекаменных) селевых потоков». Сообщения АН Груз. ССР, Тбилиси, 1983, т. 112, 31, с. 113-116.

**პლასტმასის მოსახსნელი ფირფიტოვანი პროთეზის
სადეზინფექციო საშუალებების შედარებითი
დახასიათება**

დოდო მალრაძე

ავილირებული ასისტენტი, MD

ნინო აბაიშვილი

ავილირებული ასოცირებული პროფესორი, MD, PhD

სტუდენტები: სოფო იაკობიძე, ლაშა ივანიძე, ანა

ლოსაბერიძე, კარენ გრიგორიანი, ლევან ოსეფაშვილი

თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი

მიკრობიოლოგიური კვლევის განმახორციელებელი გ.

ნათაძის სახლობის სანიტარიისა და ჰიგიენის სამედიცინო

ეკოლოგიის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის

მიკრობიოლოგი ნინო ხეცურიანი

საკვანძო სიტყვები: პლასტმასის პროთეზები, სადეზინფექციო საშუალებები.

პირის ღრუში მიკროფლორა საკმაოდ მრავალფეროვანია, როგორც წესი, გრამ-დადებითი მიკროორგანიზმებით არის დასახლებული, მაგრამ განსაკუთრებულ პირობებში, როგორცაა ნერწყვის გამოყოფის შემცირება, ღრძილების დაავადება და პირის ღრუს არასაკმარისი ჰიგიენა, აღნიშნული ბალანსი ირღვევა გრამ-უარყოფითი მიკროორგანიზმების სასარგებლოდ.

პირის ღრუს ჰიგიენა გავლენას ახდენს პირის ღრუს ჯანმრთელობასა და ცხოვრების ხარისხზე.

სხვადასხვა კვლევების თანახმად, ორთოპედიული მკურნალობა დიდ გავლენას ახდენს ორგანიზმის ზოგად ჯანმრთელობაზე. ღეჭვითი შესაძლებლობები გავლენას ახდენს პირის ღრუს ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ ცხოვრების ხარისხზე იმ პირებში, რომლებსაც აქვთ მოსახსნელი პროთეზი.

თემის აქტუალობა: მოსახსნელი პროტეზის პლასტმასის ბაზის ახასიათებს მიკრობთა ადგეზიობა. პირის ღრუს მიკროფლორა მრავალფეროვანია, ხდება ბაზისზე მათი ადგეზიობა და გამრავლება, ამიტომ აუცილებელია ბაზისის დამუშავება სადეზინფექციო საშუალებებით და პირის ღრუს ჰიგიენის დაცვა.

კვლევის მიზანს წარმოადგენს დღევანდელ დღეს არსებული თანამედროვე სადეზინფექციო საშუალებებიდან შედარებით ოპტიმალურის შერჩევა აღნიშნული პრობლემის გადაჭრისათვის. ამ თვალსაზრისით შევარჩიეთ 3 სახეობა: „ფიტი დენტი“, „პროტეფიქსი“, „ფორამენ დენტი“.

საბაზოდ შეირჩა თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტთან არსებული სასწავლო სტომატოლოგიური კლინიკა და გ.ნათამის სახელობის სანიტარიის, ჰიგიენის სამედიცინო ეკოლოგიის სამეცნიერო ინსტიტუტი.

დაგეგმილი ამოცანების გადასაჭრელად მივმართავთ სხვადასხვა საშუალებებს: პროტეზის დამზადება, მორგება და შეგუება, ბაზისიდან ნაცხის აღება, დათესვა სპეციალურ ნიადაგზე, (სისხლიანი აგარი, კანდისელები, მანიტოლიანი აგარი) მოთავსება თემოსტატში და დაკვირვება. მიღებული

შედეგის გაანალიზება, თითოეული სადენინფექციო საშუალებების გამოყენების შემდეგ განმეორებით ბაზისიდან ნაცხის აღება, დათესვა, დაკვირვება და დასკვნის გამოტანა.

კვლევა ტარდება ჰემოლიზურ სტრუპტოკოკებზე, სტაფილოკოკებზე, გრამუარყოფითზე და საფუარ სოკოებზე.

კვლევის სტრატეგიას წარმოადგენს სხვადასხვა სადენინფექციო საშუალებებით ავიცილოთ პირის ღრუს ლორწოვანი გარსის დაავადებები (პროთეზული სტომატიტი) კვლევა გრძელდება და საბოლოო დასკვნა დაიდება კვლევის დასრულების შემდეგ.

თეზისი მომზადდა თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტის შიდა საგრანტო პროექტის „პლასტმასის მოსახსნელი პროთეზის ბაზისის სადენინფექციო საშუალებების კრიტიკული პარამეტრების შედარებითი დახასიათება“, ხელმძღვანელი: დოდო მაღრაძე.

ჯანდაცვის პოლიტიკა და ადამიანის უფლებები – კოვიდ 19-ის ეთიკურ-სამართლებრივი ასპექტები

ეკატერინე სანიკიძე

თბილისის ჰუმანიტარული უნივერსიტეტის პრედიკლომური საფეხურის მიწვეული პედაგოგი, მმდ, დტსუ პროფესორი სამედიცინო ეთიკისა და სამართლის დარგში

საკვანძო სიტყვები: ადამიანის უფლებები ჯანდაცვაში, ეთიკურ-სამართლებრივი ბაზა, პანდემიის ეთიკა და სამართალი, კონცეპტუალური ჩარჩო, კოვიდ19.

შესავალი

ჯანდაცვასა და მედიცინაში ადამიანის უფლებების და თავისუფლებების, ეთიკური ნორმებისა და ადამიანური ღირსების დაცვის მიზნით დღეისათვის მსოფლიოში არსებობს არაერთი კონვენცია, დეკლარაცია და სხვა სამართლებრივი აქტები. თუმცა, ზოგიერთი ვითარების დროს, მაგალითად, ინფექციური დაავადებების აფეთქებისას, ეს უფლებები და ნორმები გარკვეულ ცვლილებებს განიცდის. სახელდობრ, იზღუდება თავისუფალი გადაადგილების უფლება, სავალდებულო ხდება გარკვეული სამედიცინო კვლევების და მანიპულაციების ჩატარება, უსაფრთხოების წესების დაცვაზე მიმართული ქვევები.

მიზანი

ჯანდაცვაში ადამიანის უფლებების დაცვის ხარისხისა და ეთიკურ-სამართლებრივი თავისებურებების შესწავლა კოვიდ19 პანდემიის პირობებში

მასალა, მეთოდები

გამოვიყენე თანამედროვე მსოფლიოში და საქართველოში საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სფეროში არსებული სამართლებრივი დოკუმენტები, გაიდლაინები პანდემიების ეთიკის შესახებ, სტატიები, ოფიციალური მასალები, შედარებითი ანალიზის მეთოდი. შედარების სტანდარტად შეირჩა ფაფა-შეზარებულ და პანდემიის მენეჯმენტის შეფასების თანამედროვე კონცეპტუალური ჩარჩოები.

შედეგები:

როგორც მსოფლიო, ისე ლოკალურ დონეზე არსებობს პანდემიების მკაფიო ეთიკურ-სამართლებრივი ბაზა, ინფრასტრუქტურა, სტრატეგია, განსაზღვრულია ადამიანის უფლებები, თავისუფლებები, მათი შეზღუდვის სახეები და საზღვრები. ყველა ძირითადი კონცეპტუალური ჩარჩოს კრიტერიუმები შეიცავს მოსახლეობასთან კომუნიკაციის, ფსიქოსოციალური, ეთიკურ-სამართლებრივი საკითხების შეფასებას. მაგ. ამ კრიტერიუმების მიხედვით, კოვიდ19-ის დროს დაირღვა სამართლიანობის პრინციპი, როცა ვაქცინები თავდაპირველად მხოლოდ მდიდარი ქვეყნებისთვის აღმოჩნდა ხელმისაწვდომი. თუმცა, ეს საკითხი მალე დააბალანსა კოვაქსის პლატფორმის შექმნამ. ამავე კრიტერიუმებით, კარგი ჯანდაცვის სისტემის და ეკონომიკურად ძლიერმა ქვეყნებმა მალევე შეძლეს პანდემიაზე სრული კონტროლის დაწესება. ხოლო დანარჩენ ქვეყნებს, მათ შორის საქართველოს, საყოველთაო კარანტინისა და მკაცრი იზოლაციების ფაზის დასრულების შემდეგ კონტროლი გაუჭირდა და პანდემიაზე პასუხის შეფასების მულტიკომპონენტური ჩარჩოს ბევრ კომპონენტთან მიმართებაში ხარვეზები აღენიშნა. ეს ხარვეზები განსაკუთრებით თვალსაჩინო გახდა ვაქცინაციის ფონზე. ყველაზე სუსტი რგოლები აღმოჩნდა: საკადრო რესურსი და მისი გადამზადება, კომუნიკაციის სტრატეგია, მოსახლეობის ნდობის მოპოვება. თუმცა, ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით, აკრძალვების და შეზღუდვების ზომები შეესაბამება კანონმდებლობას და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ეთიკას. რეგულაციების დარღვევებისთვის დასჯადობის ნაწილში რბილი პოლიტიკაც კი აღინიშნება.

დასკვნა:

ინფექციური დაავადებების აფეთქებების დროს ადამიანის უფლებების და თავისუფლებების შეზღუდვა (ავტონომიის პრინციპი) საზოგადოებრივი სიკეთისთვის (სარგებლის პრინციპი) პრიორიტეტიზაციის თეორიასთან და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სამართლებრივ ბაზასთან სრულ შესაბამისობაში მოდის. საქართველოში არსებობს პანდემიის დროს ადამიანის უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ გამართული და მკაფიო სამართლებრივი ბაზა, თუმცა, სუსტია ამის შესახებ მოსახლეობის ადეკვატური და დროული განსწავლავინფორმირება და აღსრულება. კოვიდ-19 პანდემიის დროს ადგილი ჰქონდა პაციენტთა და მოსახლეობის გარკვეული ჯგუფების უფლებების დარღვევის ცალკეულ ფაქტებს (ინფორმირება, უსაფრთხოება, თანასწორობა).

Humanities, Psychology

Textological Works of XIX Century Georgia

Irine Arjevanidze

Professor, Academic Doctor of Philology

Tbilisi Humanitarian Teaching University

Keywords: Textological work, historical sources

Publishing activities in Georgia developed at a very slow pace until the 70s of the 19th century. However, the rise of national self-awareness has increased the interest of the Georgian people in their own history, in general, in public ideas. The publication of literary and historical monuments began.

At the end of the 80's, the "Georgian Publishing Partnership" was established, the purpose of which was to publish and popularize monuments of modern and ancient Georgian literature.

Prominent Georgian textologists of the 19th century are Davit Chubinashvili, a professor at the University of St. Petersburg, and Petre Umikashvili, who collected manuscripts, compared them with each other, chose a complete, reliable text, and added biographies and notes.

Anthropological linguistics

Ekaterine Maruashvili

*Doctor of Philology, Invited Lecturer
Tbilisi Humanitarian Teaching University
eka.ekaaaaa@gmail.com*

Keywords: language, culture, Anthropological linguistics.

Anthropological linguistics, study of the relationship between language and culture; it usually refers to work on languages that have no written records. In the United States a close relationship between anthropology and linguistics developed as a result of research by anthropologists into the American Indian Cultures and languages. Early students in this field discovered what they felt to be significant relationships between the languages, thought, and cultures of the Indian groups. The issue of the relatedness of language and culture is still a controversial one, and it is now thought by many scholars that the relationship is not as close as was first suspected. Anthropologists currently draw on linguistic techniques primarily for the analysis of such areas as kinship systems, botanical taxonomies, and colour terms, but a number of anthropologists are still engaged in fieldwork centering on language description.

This work refers to the stylistically analysis researching different syntax levels! But our producing survey may be called syntactical, because the object of our research was not dependence between words and sentence members. We were not interested in sentence constructions. Our research is referred to sentence members who are studied in syntax.

Individual Characteristics of a Military Person

Ekaterine Sulukhia

Invited Lecturer of the Bachelor's Program in Psychology

Faculty of Humanities of Tbilisi Humanitarian Teaching

University

Academic Doctor of Social Sciences

Psychologist of the Special Tasks Department of the Ministry of

Internal Affairs, Police Major

Keywords: Military Person, service, Individual Characteristics.

The Armed Forces is one of the key mechanisms in the security of any state. The security of the state depends on its effectiveness and strength.

An important place in the individual-psychological characteristics of a military person is his ability to perform the task effectively. It is important to identify those personal characteristics that are considered to characterize and should not characterize a successful military serviceman. We consider that there are personal traits that contribute to successful military service.

Economy, Business and Tourism

The foreign direct investment environment in Georgia: challenges and prospects

Nona Gelitashvili

Professor, Dr.

*Dean of the faculty of Economics, Business and Management at
the Tbilisi Humanitarian Teaching University*

Sofiko Dzhvarsheishvili

*M. Sc., Invited lecturer at the Tbilisi Humanitarian Teaching
University*

Keywords: Foreign direct investment, pandemic, economic growth, economy of Georgia.

Issue of foreign direct investments is actual nowadays, it is under attention of Georgian scientists. Information included in the research were collected from multiple sources: documentary evidence, scientific literature analysis and statistical data. The following research methods have been used by authors: statistical analysis, comparative, quantitative and qualitative analysis. The scientific aim of the research is to highlight the current Georgian economic challenges. The authors had an objective to investigate social-economic outcomes in Georgia during the pandemic, to explore the major determinant of country's economic development such foreign direct investment, gross domestic product, reinvestments, remittances and tourism sector.

The pandemic acted as a main factor of the decline in FDI and GDP. During pandemic in 2020 amount of FDI significantly decreased. It was practically impossible to attract more investors to Georgia during this difficult time. Last year countries from Europe: United Kingdom and Netherlands actively invested in Georgia. The most popular investment sector during pandemic was financial and mining sectors.

As a result of the restrictions on travel, the tourism sector was among severely hit sectors, when demand decreases for services industry, other sectors also decrease their production, since their product is now less needed as an intermediate good. Remittances also are an essential pillar of the Georgian economy – this type of income has significantly increased in the time of pandemic and it helps families as well as the entire economy.

However, there is also a huge opportunity for the government to refresh Georgian economy in the future. It is important to attract more foreign investors to invest in the country's economy, to pay more attention to promoting local production, which will enable the government to reduce the unemployment rate. The focus should be on the development of regions. The situation with pandemic in Georgia is extraordinary, each new day brings a new picture of reality. But in any case we should be optimistic because, optimism brings new opportunities and new challenges.

European Green Deal: Challenges and Prospects for Ukraine

Olena Melnyk

Sumy National Agrarian University

Assoc. Prof., Dr., Head of the Project Division,

NGO APREI, board member, Ukraine

Keywords: ecological consciousness, Ukraine, climate Change.

The ecological consciousness of the world has increased in significance over the past 50 years. This increased ecological awareness is a consequence of the rapid degrading of environmental quality mainly caused by climate change. Diplomacy lead climate transformation efforts are still far from the targets set out by the United Nations Framework Convention on Climate Change and the 'Paris Agreement'. In addition, there is another EU lead 'Green Deal' initiative to encourage proactive policy making. The European Green Deal (EGD) is a roadmap of actions with the aim to transform the EU into the world's first climate-neutral continent by 2050. Objectives of the EGD are to stimulate economic development, improve health and quality of life, transform climate and environmental challenges into opportunities in all areas and policies of the EU while ensuring green standards are not compromised. In 2020, Ukraine engaged in regular dialogue with the EU on modalities of early involvement by Ukraine to develop and implement new polices under the guidance of the EGD Deal with the aim of creating a joint roadmap for future cooperation. However, in 2020, the COVID-19 pandemic has seriously affected the Ukrainian economic viability. Therefore, Ukraine must

reevaluate all risks which are connected with application the EGD, (for instance, carbon adjustment mechanisms), to identify ways how the EU can support Ukraine through the green transition in order to find its' own place in the framework while balancing the economic and non-economic opportunities for EGD implementation. Efficient using of opportunities is closely linked to the current state and the readiness of Ukraine to accept transformations in a certain area. Capacity of the domestic reforms in the areas related to EU integration and climate change is the precondition to seize the opportunities and reduce the probability or impact of threats posed by the EGD to Ukraine.

The voice of Ukraine is heard and taken into account in the formation of EGD policies. Ukraine's participation in the development and implementation of the principles of the EGD raises Ukraine to the top league of countries that share common values of sustainable development.

Situational Analysis of Health and Medical Tourism in Some Countries and its Perspectives in Georgia

Ana Gvaramadze

Ph. D. student

Mail: ann.gvaramadze@gmail.com

Keywords: Situational Analysis, Health tourism, medical tourism.

Health and medical tourism are one of the most popular trends of tourism nowadays. Throughout the history the numerous spas and sacred sites, which remain in many parts of Europe and elsewhere, in some places represented the effective start of local tourism, as people travelled to gain physical benefits. There are undoubtedly recent advances of medical tourism around the world. This work shows various motives why patients decide to get medical treatment outside of their usual residence. Medical tourism is related to the broader notion of health tourism which, in some countries, has longstanding historical antecedents of spa towns and coastal localities, and other therapeutic landscapes. Paper discusses that health and medical tourism are the same phenomenon but with various emphases. Health and medical tourism involve various activities. It has different influence on market segment. Another important development in health and medical tourism appears in the emphasis placed on marketing, and the varied priority placed on health. There are a lot of countries well-known for their excellent health tourism, and nowadays the following countries are in lead: Thailand, India, Brazil, Malaysia, Turkey, and Mexico. Article highlights the perspectives that has Georgia and offers that

in order to become a highly successful health tourism destination; it requires different types and levels of skilled people along with quality products and services.

Importance of Motivation in management Enterprises

Tatyana Lipai

*Professor of the Department of Management and
Economics of Education,
Minsk City Institute for the Development of Education*

Chen Taogen

*Department of Economics and Enterprise Management
of the Yanka Kupala State University of Grodno*

Keywords: modern enterprise; human resource management; enthusiasm of staff; incentive mechanism.

Nowadays, if enterprises want to survive and develop in the fierce market competition, they must pay attention to optimizing the internal management mechanism and comprehensively improve the effectiveness of internal management. Motivation is the focus of modern enterprise management. It plays an important role in arousing the enthusiasm of employees, improving the performance of enterprise management and improving the construction of enterprise culture. It can optimize the overall effect of enterprise management to the greatest extent. In modern enterprises, the situation of staff loss is more common, and in order to make them devote themselves to their work and promote the

development of the enterprise, it is necessary to apply the incentive mechanism appropriately. Based on this, this paper analyzes the related problems, and makes clear the measures for enterprises to improve the level of human resource management through incentive mechanism, hoping to be of benefit to the reality.

The purpose of this paper is to analyze the importance of the existing incentive in enterprise management on the basis of the research and summary of the theory and practice of employee motivation.

Modern enterprise human resource management needs to establish incentive mechanism, and before the importance of incentive mechanism research, it is necessary to clarify the concept of incentive mechanism and related theories. From the point of motivation is a word, the main there are two aspects of content, including demand level theory and expectancy theory, both the theory represents the connotation and content of incentive mechanism, from the point of view of hierarchy of needs, there are many kinds of different levels, the demand for security or the demand for self-realization, or need to be included in this social demand, on the whole, Hierarchy of needs theory has many different combination forms. In the development process of individuals, they will go through different stages, and the types of individual needs at different stages are also different.

In order to be able to in the real cases, better to use of incentive mechanisms, the individual needs, also must clearly and dominated by individual needs, implied in the reality, should be based on data analysis of individual needs, to understand the purpose of individual demand is reasonable choice incentives, in the necessary

time to ensure the effectiveness of the incentive method. From the perspective of individuals, they often hope to be recognized by others through their own efforts, and this task can also meet their own needs. Since the realization process of the goal takes a long time, enterprises should improve the incentive mechanism to enhance the enthusiasm of staff.

Mice Tourism possibilities in the pandemic reality

Salome Bestaeva

Ph. D. Student

Grigol Robakidze University

bestaevasalome11@gmail.com

Keywords: Mice tourism, the pandemic, travel.

Mice tourism which includes meetings, conferences, exhibitions and incentives has always been a powerful driving force of tourism. A large proportion of the world travelers were business travelers, who typically belong to the highest-paid category, so the amount of money they spend on business overnight stays, meals, and entertainment is much higher than the amount spent by other travelers. It should be noted that this type of tourism has no seasonality and it is possible to receive tourists in this direction at any time of the year. For all of the above reasons, this type of tourism is a tool for economic growth in many countries. More and more countries are trying to arrange spacious conference rooms,

build business class hotels to increase interest in their country as a place of interest for business travel.

The pandemic of Covid-19, which spread at the end of 2020, certainly affected this tourism as well. Conferences and meetings were canceled, important events were postponed indefinitely. At the beginning of the pandemic, the number of events was reduced to a minimum, but from 2021, the digitalization of conferences and meetings was actively launched, which helped revitalize MICE tourism and employ people involved in event planning. Although the damage is huge and it is still unclear how long it will take tourism to recover and when it will return to its pre-pandemic state, new developments in digital technology have opened up new opportunities for tourism to provide important digital events. The biggest positive acquisition of digitalization is that as more people are able to participate in the events and the participation fee – the service is available at a much lower price.

The purpose of our article is to understand what impact the virus has had on the development of this tourism and how this type of travel has been affected by the pandemic.

Using Traditional Architecture and Lifestyle to Brand Georgia as a Tourist Country

Maia Meladze

*Ph. D. Associate Professor,
Grigol Robakidze University*

Keywords: Georgian regions; Tourism business; Barriers for the development; Kvemo Kartli; Brand Georgia

The paper is an integral part of the winning project in the internal grant projects competition of Tbilisi Humanitarian Teaching University – Barriers for the development of tourism business in Georgia and the ways to reduce them (case of KvemoKartli).

Georgian Brand should not frame itself only by tourism and several categories of consumption products such as wine. Georgian national Brand should express much more.¹

In Georgia, tourism is an important industry and heritage tourism is the fastest-growing segment. The country is distinguished by its historic structure, which has an ancient history. Georgia is mountainous country and its relief is presented as high, medium and low mountains, uplands and plains. The diversity of Georgia's location has led to a variety of architecture residential houses, as well as cities, fortresses and monasteries.

During all history of mankind people exchanged cultural experience, ideas and values. Cultural self-expression of people

---

Djakeli k. Country's Branding for More Attractive Image of Georgia; IBSU Journal of Business; ISSN 2233-369X

always causes interest. Historical and cultural potential of the country is one of the main factors of tourism, because, It creates favorable image of the region, "branding" of historical and cultural heritage which is used as the effective tool of the adoption of leadership on the tourist arena, also it is a strongest incentive tourist motive. Heritage tourism is based upon the concept that each community has a story to tell.

Each of Georgian regions has a completely different history and feel. Make the most of these contrasts by taking an architectural tour to learn about different stages in the country's development. Kvemo (Lower) Kartli region is one of the most economically developed and the most multicultural region in Georgia.

Brand Georgia and particularly Kvemo Kartli as a Tourist Destination is possible with Dmanisi, the ancient settlement, which is the place where the first Europeans lived, and Samshvilde – the best example of using location for city construction.

The role and impact of social networks on modern society and business development

Irina Benia

Associate Professor

Tamara Sajaia

Assistant Professor

Keywords: social networks, modern society, business development.

The paper is an integral part of the winning project in the internal grant projects competition of Tbilisi Humanitarian Teaching University – Barriers for the development of tourism business in Georgia and the ways to reduce them (case of Kvemo Kartli).

The most important thing today is to make the right choice. The world for the first time moves from a deficit economy to a surplus. It is clear that today consumers are being replaced by voters and if the business does not know how to focus the voters it will fail by all means. The main hero of the economy today is not the consumer, but the chooser. The consumer is a thing of the past. Now we see a person who seeks to choose the right one and doesn't spare time in choosing. It's necessary to realize that today we don't notice this change in consciousness so much and often don't notice this change as a business, because we continue to do our businesses – for whom? For consumers, making a good valuable product and then we don't understand why they often don't buy it. They don't buy it because before our product was waiting for its buyer and now it has

changed, now millions of other products like ours are waiting for this buyer.

Today's world has changed, those entrepreneurs who don't have a business plan and business model but take the risk of experimenting and trying, are successful. Today's entrepreneurship model has an increased risk model. We can say that business is under total experiment. Now the most successful are those entrepreneurs who do not have business plans, who live in a total experiment. We live in a world of online-offline mode, in a world where we have to change thinking not once or twice in life, but three or four times a week. Nowadays it is just impossible to think that a person can take off the attention from the mobile phone for a few seconds, this means that all of us are too much addicted to the digital world. Therefore, in the modern world social networks play a huge role in our life. **How does social media affect on sales?** Marketers have long debated whether social media influences sales or not. They can't track the consumer's path from online platforms to purchase, so they more often attribute social media work to branding rather than sales. In this regard we have to refer to the issue of **Social Media Marketing** and how it works. The aim of SMM is to attract customers' attention through social networks. To put it more simply, this is the work of the seller in social platforms in order to bring new clients and offer them your service or product. The advantages of using social networks are so great that anyone who is not using this cost-effective resource is missing out on an excellent marketing opportunity. The aim of SMM is traffic, company promotion, loyalty, brand recognition, quick communication from customers, understanding the preferences of the

audience. We have to indicate to the characteristics of SMM. Such a kind of ad is quite relevant as in social networks there is a huge number of people, the great ability to select candidates for the requested criteria and all this can be done for little cost. All these needs to communicate with each client, it is necessary to understand their advantages and then set up text, image and glamorous offer. There are **stages of successful work in SMM**, first to define the goals for promotion, then thoroughly study consumers and customers, select platforms for effective promotion of the brand, examine competitors' behavior, find out the needs of customers, constantly monitor the work being done. And what about **Social Media Marketing Strategies** there is an open and a closed Social Media Marketing Strategies. In the first case, they show the brand to the public and do everything possible for its promotion. In the second case, promotion succeeds thanks to comments and reviews where the name of the company appears or there is a link to it. It is difficult to say which strategy is better, but the second one requires a lot of effort and a more qualified approach.

Different studies confirm that social media influences sales. "Likes" and reposts of consumers often mean the intention to purchase the product. Customers also often search for specific information about products, such as consumer feedback and opinions, through social media. Customers also often search for specific information about products, such as consumer feedback and opinions, through social media. Marketers need to use this by posting useful and engaging content on networks, stimulating

activity in thematic communities and publics and encouraging shares and “likes”.

Challenges of the Georgian Economy until the Covid-19 Pandemic, in pandemic Conditions and in the Post-pandemic Period

Givi Makalatia

Doctor of Economics

Associate Professor, Tbilisi Humanitarian Teaching University

Keywords: challenge, economic situation in Georgia.

The Covid-19 epidemic has proved to be on the one hand a challenge and on the other hand, the beginning of new opportunities for the modern world. This research provides an assessment of the economic situation in Georgia before, during and post-pandemic periods.

In the period of the pandemic tourism revenues has stopped. The share of tourism revenues in total exports is about 37% according to 2019 data. Georgia’s economy is heavily dependent on tourism income. Georgia’s aggregate consumption on the one hand depends to a large extent on income from tourism and migrant workers, and on the other hand, on the imports of foreign goods.

Before the Covid-19 pandemic, three main factors were identified for the development of Georgia’s economy:

1. Attracting foreign direct investment;
2. Promoting small and medium-sized business;

3. Development of tourism

In recent years, economic growth in Georgia has been about 4 to 5% on average, which is very low for a developing country. That's why chosen economic policy is not effective.

The mentioned identified priorities need to be revised. In our opinion, in post pandemic period we should have economic policy, which promote to create large enterprises and correspondingly to produce high value-added product for export. Our export's structure does not contain the high value-added product, that's why we have low incomes.

Also in post-pandemic period we need to decreasing inequality between person's incomes, this should be considered in the Government's economic policy.

Today, the first-line task for economists around the world is not the end of the economic crisis but ensuring that the scale of the crisis is reduced.

Law

The International Criminal Court, its mandate and activities in Georgia

Kaupo Kand

*Dr. Känd holds PhD in Philosophy and MA in Continental
Philosophy degrees from the University of Warwick (UK).*

*The International Criminal Court (ICC), its mandate and
activities in Georgia by the Representative of the ICC in Georgia
Dr Kaupo Kand (PhD, MA University of Warwick, UK)*

Keywords: The International Criminal Court, the mandate.

This presentation by the Representative of the International Criminal Court (ICC) in Georgia Dr. Kaupo Kand focuses on the mandate and activities of the Court, including victim participation aspects, as well as the Trust Fund for Victims' activities in Georgia. The International Criminal Court (ICC), governed by the Rome Statute, is the world's first permanent international criminal court which plays a key role in the international community's efforts to end impunity. The ICC is an independent and impartial institution and a "court of last resort" based on principle of complementarity. The Office of the Prosecutor (OTP) opened a preliminary examination on the situation in Georgia in August 2008. In January 2016, the Pre-Trial Chamber authorized the Prosecutor to proceed with an investigation into crimes within the ICC jurisdiction, in particular war crimes and crimes against humanity, that were allegedly committed in and around the Tskhinvali region 1 July –

10 October, 2008. The ICC Country Office in Georgia under the auspices of the Registrar was opened in December 2017. It provides diplomatic, administrative, and logistical support to all organs and clients of the Court, also acting as the main focal point for the Court's outreach activities in Georgia.

News related with bankruptcy application in insolvency law

Meri Ketiladze

Caucasus International University PhD student

Supervisor of the thesis – Prof. Dr. Lia Chiglashvili

Keywords: The law of insolvency, Bankruptcy.

In the law of insolvency, in particular in the case of bankruptcy, the statement is of great importance. That is, the statement is a prerequisite for the start of the bankruptcy regime, which is based on the insolvency of the debtor or the expected insolvency. The statement must be registered in court in accordance with the rules and conditions provided by law. Before submitting an application, the applicant has to consider a number of issues. "On Insolvency Proceedings" The law contained general requisites regarding it. It did not provide equal protection of the interests of the parties, it was not necessary to submit documents attached to the declaration, it did not differentiate between the statements submitted by the debtor and the creditor, There was no possibility for the rehabilitation manager to file an application, there were problems with deadlines, the role of the judge was minimized, bankruptcy

conversion was impossible, and so on. All this, except for the application deadlines and Application form, is corrected by the Law „On Rehabilitation and Collective Satisfaction of Creditors’ Claims“. I think the news related to the announcement, which was regulated by the new law, will be important for the success of the bankruptcy process. And, the goals of passing the law will be achieved. Given the importance of the statement and the numerous legislative innovations, I considered it necessary to review it and present it to the general public.

Agricultural land as an object of property rights and the means of security

Tamar Chitoshvili

Doctor of Law, Professor

*Iv. Javakhishvili Tbilisi State University, Faculty of Law
Tbilisi Humanitarian Teaching University, Faculty of Law*

Keywords: Land, imperative norms, protection of interests.

The land, including agricultural land, is a special object of state importance. In terms of research, two major problems are identified in the legal regulation of land-related relationship, namely:

1. Defining the circle of owners and property right

Legalization of land right and rules of alienation are always perceived as a problematic issue. Restrictions, defined under the rules of alienation of land to foreign nationals, require some legislative perfection and transparency, which should mainly cover

the specification of foreign individuals and also the clarification of the rules for the acquisition and abandonment of ownership of agricultural land in Georgia by them.

2. Use of land as a form of security

This issue constantly represents the subject of legal research and dispute.

The norms of mortgage and pledge have been amended many times in the Civil Code of Georgia. However, the protection of the rights of borrowers is still in a precarious situation.

The amendments to the Civil Code of Georgia made in July 2018 relate to taking a credit as well as use of agricultural land as security. These rules were formulated differently for individuals and the legal entities, which is very unusual. The positive consequences of legislative changes much depend on their proper implementation in practice.

I believe that the severe consequences for consumers in the field of credit in Georgia are caused by the withdrawal of contractual freedom from the legislative space, as well as by the vague and contradictory content of special norms of legislation. This has a negative impact for the outcomes generated by the cases of using agricultural category land plots as security.

The negative consequences of contractual freedom can be eliminated and the interests of consumers can be protected by the possibility of checking the compliance of the content of standard type contracts applicable in the field of banking services with the legislation, as well as specifying a number of special norms in the land legislation and introducing new norms.

The Essence of Violence and the Problems of Its Legal Regulation

Archil Loria

Doctor of Law, Professor

Member of the Union of Law Scientists of Georgia

Keywords: Violence, national legislation, legal regulation.

The need to develop a state based on the rule of law, social justice and democratic institutions poses many problems to our government. One of the urgent problems is the problem of violence. All international human rights treaties and conventions condemn violence in any form. At the same time, it is characteristic of international law, in parallel with general norms, to specify, emphasize and highlight certain bottleneck problems.

Georgia, as a country striving for integration into the European Union, must share and implement the universally recognized democratic principles in its legislation. However, the fulfillment of this task requires serious attention, proper understanding of foreign norms, their considered reflection in the national legislation and implementation of correct legal practice. In this regard, the issue of clarifying the essence of violence is also interesting.

The Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence was adopted in 2011 and entered into force in Georgia in 2017. Back in 2006, Georgia adopted a law on similar problems, the content of which largely coincides with the main provisions of the said

international act. In parallel, certain aspects of the issue are regulated by the country's Criminal Code.

In connection with the considered issue, it is necessary to focus on the essence and inner nature of violence as an action that is directed against the person in general and is essentially unacceptable to the person. Violence is so incompatible with modern civilization and democratic development that the state should undoubtedly take effective measures against it. However, due to the nature of this action, the division and classification of violence into separate categories in national legislation is not justified. First, the consequences of violent treatment are equally painful for different genders, as well as for people of all ages and social situations. At the same time, it contradicts the principles of equality and compulsory care for the welfare of the family, recognized by the constitution of the country. In addition, this approach to legislation can lead to misinterpretation and, as a consequence, the spread of inadequate practices by law enforcement officials and individual officials, from the point of view that the protection of women's rights should be given more attention than the protection of men's rights, which is a violation of the perception of the essence of human rights. In order to avoid these problems, it is necessary to implement certain changes and further improve national legislation.

The Distinction between Negligence and Accident in Medical Criminal Law

Ketevan Mchelishvili-Hedrikh

*JUDr from Albert Ludwig University, Freiburg, Germany,
Master of Law from Friedrich Schiller University, Jena,
Germany,
Associate Professor at the University of Georgia*

Keywords: Criminal self-confidence, criminal negligence.

A medical worker can commit negligent misconduct (Part 2 of Article 10 of the Criminal Code of Georgia) and reckless negligence (Part 3 of Article 10 of the Criminal Code of Georgia).

To qualify the act of a medical worker as negligence, the standard of care must be taken into account, as well as the subjective aspect – to what extent a particular doctor could meet the requirements of the law at that particular moment.

When punishing for negligence, attention is also paid to the causal link between the act of negligence (action and inaction) of the doctor and the result obtained, which is justified with a high degree of probability close to the reality – 99.9%. Consequently, when it is impossible to establish such a causal link between the doctor's act of negligence and the result, there are gaps in punishment, since there is no negligent attempt.

Legal aspects of structural development of the state constitutions of XVIII – XX Centuries

Manana Khvedelidze

*Doctor of Law, Affiliated Professor of the Tbilisi humanitarian
Teaching University*

Keywords: Constitutional structure, legislative norms.

In the research paper, we considered it expedient to discuss the legal aspects of development of the structure of current constitutions up to 60 states. Structural analysis of the constitutions adopted in the XVIII – XX centuries will enable us to analyze how constitutional institutions were established and developed based on the political situation and the peculiarities of the countries at that time by the supremacy of the Constitution.

It is interesting how the constitutional norms were reflected in the structure of the basic law of the states, Provisions defining the main issues assigned to the special administration of the highest state bodies, As well as how various fields of legal science were refined and developed. The legal system defined by the constitution of each state clearly reflects the basic legislative norms to be implemented to ensure the political and social conditions of the society. based on the analysis the participants of the conference will discuss and draw parallels between the pros and cons of the legal development of the structure of the constitutions submitted by the states. Which state's constitutional structure reflects the goals and opportunities set out in the law for the viability of a country developed according to the state's form of government.

In the conclusion of the paper for the analysis will be made appropriate suggestions. The countries were selected based on constitutions of foreign countries translated into the state language of Georgia.

The Concept of Crime according to Emily Durkheim

David Tsulaia

*Doctoral Student, Tbilisi State University, the Faculty of Law
Lecturer, Assistant Professor of the East European University*

Keywords: Concept of crime, pathological, criminological issues.

There are many theories about crime, but the concept of the French sociologist and philosopher Emily Durkheim is exceptional one. At a time when scientists were developing biological theories of crime, Emily Durkheim was developing a concept of crime with an innovative content. To explain the crime, he used the criteria of normal and pathological and argued that crime is not only pathological, but also a normal phenomenon.

Durkheim calls social pathology an anomie, when a person violates the norms accepted in society. In his view, the fact, the pathological nature of which is indisputable, is a crime. Even the arguments that characterize crime as a normal occurrence are based on the fact that there is no society in which crime does not happen that it is impossible for a society to be completely free from crime.

An interesting aspect of Durkheim's concept is the criterion by which he distinguishes pathological and nominal conditions. In

particular, if violations of the law are dominated in society, it is called anomalous, pathological. Whether the event is pathological or not, should be determined in relation to the whole community. The existence of a crime is normal in itself, but only when it does not exceed the level set for the social type. The crime, in case of excessive growth, takes an abnormal, pathological form. Durkheim calls normal, the facts that are the most spread.

However, Durkheim goes even further. In his view, crime is necessary and useful because the conditions to which it relates are, in turn, essential to the evolution of morality and law. In his viewpoint, crime often appears to be a broadcaster of future morality, a facilitator of progress for the future.

It is noteworthy that Durkheim's opinions are shared by most modern sociologists, and his concept, from a criminological point of view, has great theoretical significance, which implies the possibility of a new interpretation of the concept of crime and the definition of their role in criminological issues.

State of judicial reforms in Georgia – lessons learned

Kakha Tsikarishvili

Doctoral Student, Tbilisi State University, the Faculty of Law

Professor of Georgian Institute of Public Affaires

Keywords: Judicial Reforms, Judge.

Since the declaration of independence, Georgian judiciary underwent a complex path of development. After 1991, Georgia has inherited a soviet style of judiciary. The first judicial reform was conducted in 1998-1999 during which new procedural codes were adopted, judicial examinations were held and the judges who did not pass judicial examinations were dismissed. This reform brought some new blood to judiciary. However, soon after judicial system, plunged into corruption. Since Rose Revolution of 2003, Georgian judiciary underwent many positive changes such as eradication of systemic corruption, creation of proper material bases for the operation of the judiciary, increase of salaries of judges, formation of the High School of Justice, refinement of legislative framework, and implementation of jury trial after 2009 change of criminal procedure code. However, the judiciary had very little political independent and was strictly controlled by the executive. Became a mechanism for implementation of zero tolerance policy and repression against political opponents. Acquittal rates were very low and prosecutorial requests were usually always granted by the courts. As the result of the 2012 elections, a new ruling party – Georgian Dream came to power. One of the main election promises of Georgian Dream was the restoration of justice and creation of

independent judiciary. Four waves of legislative reforms were implemented in 2012-2019. The legislative reforms gave the judges the power to elect their peers in High Council of Justice, reopened trials for television and media, members of parliament were removed from High Council of Justice, Disciplinary Procedures were refined, new criteria and procedures for the selection of judges were introduced in the law, power to select judges of the Supreme Court were delegated from President of Georgia to High Council of Justice, lifetime appointment of judges was introduced. While judiciary attained some level of institutional independence from other branches of power, another problem emerged inside the judiciary. Namely, the power was concentrated among a small group of influential judges who have obtained support from Georgian Dream as well as fellow judges by promising them reappointment. Judicial vacancies became hardly accessible for the outsiders. Due to the shortage of judges the courts accumulated excessive workload and cases are regularly delayed. Despite the fact that the judges are generally perceived to be more independent than before 2012, the public at large does not believe that judiciary acts independently on high profile cases or cases with political sensitivity. Lack of trust towards judiciary became one of the causes of political crisis in Georgia in 2020-2021, which resulted in EU led mediation and adoption of political agreement between opposition and government on April 19, 2021. The agreement envisages the assessment of the results of the judicial reform, fundamental reform of High Council of Justice and improvement of judicial selection/appointment procedures. Thus, the political class in

Georgia as well as international community is in agreement that judiciary still needs a fundamental change.

Determining the origin of children from unmarried parents by administrative and judicial procedure

Lela Nadibaidze

Doctor of Law, Tbilisi Humanitarian Teaching University

Affiliate Professor of Private Law

Keywords: Judicial rule, administrative rule, legal status.

In order to protect the rights, interests and better interests of children born out of wedlock, it is essential to determine not only the legal status of the parents towards these children, but also their rights and responsibilities and the obligations of the state. These issues will be discussed and analyzed at this conference on the basis of international acts and Georgian legislation, including the principles recognized by the European Convention on the Legal Status of Children Born without Marriage. The right of a child to have a parent with legal status is guaranteed by this Convention and the legislation adopted under it, according to which paternity can be established by voluntary recognition or a court decision. The latter can be used when the parents of a child born in an unregistered marriage cannot reach an agreement that this person is the father of the child. In this regard, the amendments to the Civil Code of 9 December 2011 (which entered into force on 1 February 2012) made the process of exercising this right more accessible and

effective, which is reflected in other changes, such as evidence of biological (genetic) or anthropological examination in court. With the possibility of (evidence) submission. According to the existing legislation before the mentioned changes, in determining the paternity of the child, the court took into account the cohabitation of the child and the person applying for paternity (the person indicated in the application) and the production of a common farm before the birth of the child and / or the facts Documents and / or circumstances that fully confirmed the recognition of the child's paternity by the person indicated in the application. According to the amendments, one of these circumstances will be taken into account by the court only if it is impossible to determine the paternity of the child by the results of biological (genetic) or anthropological examination. At the same time, if the defendant denies the truth of this evidence and casts doubt on its credibility, the court, taking into account the circumstances of the case, has the right to schedule an examination both at the stage of preparation of the case and at the stage of consideration. A report prepared by a forensic expert, which does not allow the fact of paternity to be ruled out, cannot be considered as evidence for the recognition of the defendant as a father. However, the expert's report has no advantage over the other evidence.

In discussing the topic of the conference, we will also talk about the issue of establishing paternity for children born by artificial insemination, taking into account the existing legal regulations in this regard, according to which after making a birth deed for children born through artificial insemination, Children born.

The Procedure for Determining the Status of a Single Parent and Related Legal Lacunas

Lia Chighlashvili

Doctor of Law, Affiliated Professor of the Tbilisi humanitarian

Teaching University

Dean of the Faculty of Law

Member of the Union of Law Scientists of Georgia

Keywords: Mother status, single mother, legal gaps.

Recently, the number of single-parent families has increased significantly, with the majority of such families being single mothers, although fathers can also be single parents.

In the post-Soviet period, there was an entry in a government decree defining the category of single mothers. Some time later, the decree was repealed, and the norm for defining this status remained unregulated. The social welfare system was inactive, and single mothers had no access to state services.

In this situation, lawmakers were faced with the task of adopting a legal norm that would define the category of single mothers and protect their legal status.

Although the Constitution of Georgia stipulates that “the state shall take care of social protection. Protecting the welfare of the family” and that “the rights of mothers and children are protected by law,” but the fact is that the issue of single mothers remains problematic in the country.

A step forward should be considered the legislative change adopted in 2015, where the status of “single mother” was replaced

by the status of “single parent”. This legislative change provides for granting the status to both single mothers and single fathers and establishes special criteria, but these changes raise some questions, on which we will provide some opinions, where the legal status of both single mothers and single fathers and the related legal lacunas will be discussed.

Dentistry, Pharmacy and Natural Sciences

Development of Antistaphylococcal Polyclonal Immunoglobulin Receiving Technology

*S.Rigvava, L.Gubeladze, M.Natidze, N.Karumidze, D.Gogiashvili,
T.Dalaqishvili, T.Turiashvili, L.Kavtaradze, T.Torok
George Eliava Institute of Bacteriophages, Microbiology and
Virology*

Keywords: immunoglobulin, staphylococcal alpha-toxin.

The aim of the project is to develop a technology for obtaining polyclonal immunoglobulin against pathogenic and conditionally pathogenic staphylococcus. This drug, after undergoing proper control, will be used in medicine and veterinary medicine to treat complicated staphylococcal infection. From 102 cultures of staphylococcus obtained from different clinics of Georgia, 30 strains with stable traits (*Staph.aureus* 24 and *Staph.epidermidis* 6) were selected. The selection of staphylococcus was based on the study of morphological, cultural and enzymatic activity, susceptibility to bacteriophage. *Staph.aureus* strains are characterized by microcapsule production, plasma coagulation ability, proteolytic, hemolytic, fermentation properties, which is lacking in *Staph.epidermidis*. Using appropriate technology, staphylococcal alpha-toxin (alpha-hemolysin) is obtained and its harmless, immunogenic form is obtained – anatoxin (activity -10 IU / ml). In order to assess the activity of hyper immune serum, in addition to immunoenzymatic analysis, we used an anatoxin

diagnostic test system – indirect (passive) hemagglutination reaction. We used the following immunogens for the breeding, selection of producers and hyperimmunization of animals (local breed goats, 3-5 years old, live weight-40-45 kg): Staphylococcal strains (5 billion / ml), adsorbed anatoxin, PV-leukocidin and hyaluronidase. The producers were hyperimmunized by subcutaneous injection of increasing doses of immunogens using a 0.5% adjuvant (Kal (SO₄)). Specific antibodies against the introduced immunogens were detected in the blood serum taken from each animal (14 producers in total). A total of 4200 ml of hyperimmune serum was isolated from the blood. The antibody activity in the serum mixture was: Antitoxic titer was 150 IU/ml, antibacterial – 1:6400 – 1:12800; PV-leukocidin – 1:640-1:1280; hyaluronidase – 1:160 – 1:320. Alcohol fractionation method (Cohn et al, 1951) obtained 3 series of antistaphylococcal immunoglobulin with a total volume of 1100 ml. Immunoglobulin has been studied for in vitro specific activity, sterility, stability and in vivo toxicity, reactogenicity (safety), pyrogenicity according to the requirements of the European Pharmacopoeia. The next step in the purification of the obtained immunoglobulin is to obtain F (ab ') 2 fragments from the specific protective antibody and study them.

“This work was supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia”, Grant #AR-18-306: **“Development of Polyclonal Immunoglobulin for the Treatment of the Complicated Staphylococcal Infections”**.

The study of the Industrial heavy metal contaminated wastewaters

*Marine Shavlakadze, Khatia Gogua, Mariam Dundua, Ana
Poladashvili, Lana Jananashvili, Qristine Zarnadze, Pikria
Samkharadze*

Tbilisi Humanitarian Teaching University

Keywords: wastewaters, heavy metal.

The results show that the Study Rivers Kazretula, Mashavera, Poladauri, and Qvirila are polluted, contain large amounts of heavy metals such as cadmium, manganese, and iron. Industrial wastewaters have low pH content, ranging from 2-3 on average.

The results of our study show that the cadmium content in the river Kazretula is 8 times, and the manganese content is 3 times higher than the permissible standard. While the iron content in the river Mashavera is twice higher than the permissible standard.

The content of cadmium and iron in the river Poladauri is twice higher than the permissible standard. The cadmium content in river Qvirila is 3 times, and the manganese content is twice higher than the permissible standard.

Coordination compounds tetrathiar-senates(V) Mn(II) and Ni(II) with Ortho-phenylenediamine

Izolda Didbaridze, Tengiz Tsvitsivadze*, Nestan Bregadze

Akaki Tsereteli State University

*Georgian Technical University

Keywords: coordination compounds, ortho-phenylenediamine, tetrathiar-senate.

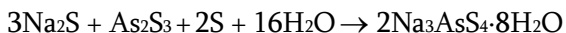
Synthesized and studied coordination compounds tetrathiar-senates(V) 3d-metals, Mn(II) and Ni(II) with ortho-phenylenediamine by the general formula: $[M(C_6H_8N_2)_3](AsS_4)_2$. Synthesized compounds are mildly crystalline substances of different colors. Their composition and structure are established by IR spectral, elemental, X-ray and thermographic analysis methods.

Introduction. As it is known from literature, polyelement coordination compounds manifest a lot of interesting properties that gives possibility for their wide practical application. In recent year among these types of compounds the points of special interest provoke the complex compounds which contain tetrathioarsenate(V) group along with nitrogen and d-metals [1,2]. The use of the transformation products of the arsenic industrial waste for obtaining of new compounds with specific properties, under growing deficit conditions of raw materials, not only will promote the elaboration of new, commercially interesting forms of corresponding compounds, but also will introduction protect the environment from pollution by arsenic-containing waste. One of

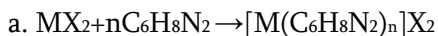
the most interesting ways to solve of this problem is obtaining new bioactive coordination compounds.

General Result. Goal of our research was obtaining and study of coordination compounds of Mn(II) and Ni(II) with orto-fenilendiamine – one of the most prospective and accessible nitrogen-containing ligand received on the basis of products obtained via transformation of above mentioned production waste. These compounds will demonstrate the high bioactivity.

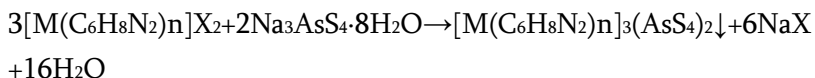
As the initial compounds we have used water soluble salts of abovementioned metals. Among arsenic-containing compounds, we have used sodium tetrathioarsenate $\text{Na}_3\text{AsS}_4 \cdot 8\text{H}_2\text{O}$, which was obtained in the following reaction [3].

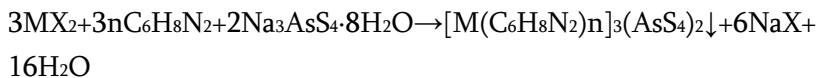
Synthesis of d-metal orto-fenilendiamines occurs according to the exchange reaction via interaction of equimolar quantity of saturated solution of sodium tetrathioarsenate with the orto-fenilendiamines of 3d-metals salts (scheme 1).

b.

or summarily:

Where M=d-metals, Mn(II) or Ni(II), X=anion of acid (CH_3COO^- , $1/2\text{SO}_4^{2-}$, Cl^-), $n=3$.

scheme 1

Synthesized compounds are mildly crystalline substances of different colors. The composition and structure of compounds was established by elemental analysis (Table 1), IR spectroscopy and X-ray phase studies. IR spectra have been obtained on the spectrometer “SPECORD IR-75” in liquid paraffin. X-ray studies were carried out on diffractometer “DRON-3M”, thermogravimetric studies were carried out on derivatograph “ Q-1500” (“F. Paulik, J.Paulik, Erdey”, Hungary), by heating of test specimen in the air up to 1000°C with the 10°C/min heating rate, reference substance – corundum [4].

Table 1. Elemental analysis data and output of synthesized complex compounds of $[M(C_6H_8N_2)_3](AsS_4)_2$ type

№	Coordination compound	color	Elemental analysis				Yield, %
			Calculated / found, %				
			M	As	N	S	
1	$[Mn(C_6H_8N_2)_3](AsS_4)_2$	Brown	13,53/13,48	12,30/12,22	20,67/20,58	21,00/21,12	88,9
2	$[Ni(C_6H_8N_2)_3](AsS_4)_2$	black	14,35/14,28	12,18/12,28	20,47/20,36	20,79/20,87	87,1

As is seen in IR spectra of synthesized compounds, absorption bands of valence vibration characteristic for AsS_4^{3-} group are manifested at 420 cm^{-1} , while absorption bands of deformation vibration are manifested at 470 cm^{-1} area [5]. Besides as it is known [6], the value of absorption band in case of coordination of free ligand with the central atom are shifted by $\sim 8-30 cm^{-1}$. Than it is claimed that ortho-phenylenediamine is in a coordinated state with the metal through the nitrogen atoms.

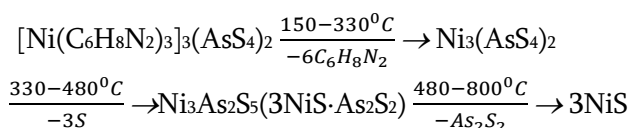
The data of X-ray phase analysis of synthesized compounds on based on classification given in the literature [7] testifies that obtained compounds belong to the subgroup of sulfo-salts

according to their structural nature. Cations' formed of crystal structure deserves special attention. For example, Mn(II) and Ni(II) (Table 2), promotes of finely-crystalline phase which approaches to X-ray amorphous state [8,9].

Table 2. Data of Roentgenophase analysis of tetrathioarsenate(V) ortho-phenylenediaminecomplexes some of d-metals

[Mn(C ₆ H ₈ N ₂) ₃](AsS ₄) ₂		[Ni(C ₆ H ₈ N ₂) ₃](AsS ₄) ₂	
I/I ₀	d a/n	I/I ₀	d a/n
10	8,89	40	9,93
30	7,38	10	7,38
30	5,97	20	6,56
30	5,56	60	5,86
25	4,93	60	5,432
25	4,44	30	5,068
30	4,15	20	4,53
50	3,87	20	4,23
40	3,78	50	3,867
60	3,27	40	3,825
30	3,16	20	3,348
40	3,00	100	3,15
20	2,82	20	2,797
100	2,72	30	2,46
20	2,67	10	2,338
20	2,50	40	2,058
10	2,35	35	2,01
20	2,08	20	1,869
30	1,98	30	1,814

Decomposition of complex compounds when heated occurs in stages. At the initial stage takes place break-away of ligand from complex compound's molecule and afterwards stage-continues thermal decomposition of tetrathioarsenate (V) (Scheme 3). As it is seen from the results of thermogravimetric analysis, processes of thermal decomposition (thermolysis) of complex compounds of Mn (II) or Ni(II) similar.

scheme 3

Conclusion. The individuality and structure of the studied compounds, in addition to elementary analysis, were established by physicochemical methods. Scattering of the IR absorption spectra of the complexes shows that ortho-phenylenediamine with central metal atoms is bound through nitrogen atoms to form chelate compounds. It was found that the resulting coordination compounds are cationic complexes, and the tetrithiarsenate ion is in the outer sphere. The thermal stability and decomposition of the compounds obtained is studied.

References

1. Lekishvili, M. Rusia, L. Arabuli, Kh. Barbakadze, I. Didbaridze, M. Samkharadze. Arsenic and stibium advanced compounds with specific properties. "Universali", 2014.
2. Izolda Didbaridze, Nodar lekishvili, lagi Gvetadze, Nestan Bregadze. Coordination compounds of some d-metals of tetrathioarsenates(V)

- with Orto-phenylenediamine. International academy journal Web of Scholar.1(19),Vol.2, 2018.
3. G.M. Brauer. Handbook on the Inorganic Chemistry. Moscow: "World" (in Rus.) 1985, 2, 126-127.
  4. M.D. Topor, L.P. Ogorodova, L.V. Melchakova. Thermal analysis of minerals and inorganic compounds. MSU, Moscow, 1987.
  5. K. Nakamoto, IR and Raman Spectra of Inorganic and Coordination Compunds. Willey, New York, 1986, 324.
  6. P.P. Shagidulin, I. Izosimova. (As=S) in IR and KR Spectra. *Izvestia of the Academy of Sciences of USSR*. Chem. Ser., 1976, 5, I, 863.
  7. V.I. Mikheev, E.P. Saldau. Roentgenmetrical denerminant of minerals. Leningrad.«Недра» (in Rus.). 1965, vol. 2. 347 p.
  8. G. Lipson, G. Stipl. Interpretation of Pouder Roentgenogrames. Moscow: "World" (in Rus.). 1972, v.2, 384 p.
  9. N. Lekishvili, M. Rusia, L. Arabuli, Kh. Barbakadze, I. Didbaridze, M. Samkharadze. Arsenic and stibium advanced compounds with specific properties. "Universali", 2014.

Study of Influencing Factors on the Colchis Lowland Riverbed Processes on the Background of Climate Change

Sh. Kupreishvili., P.Sichinava, T. Supatashvili

TsotneMirtskhulava Water Management Institute of Georgian

Technical University

Ave. Chavchavadze 60b, 0179. Tbilisi. Georgia

shorena-12@mail.ru

Keywords: Climate change, bedrock factors.

Problems caused by global climate change have emerged with particular clarity in modern conditions. Ecosystems formed over millennia, under conditions of altered temperature and unfavorable moisture supply regimes, began to decay. Therefore, it is important to study the factors affecting the bedrock processes in the rivers of the Colchis lowland.

Theoretical studies have obtained the average flow rate for Newtonian and non-Newtonian fluids; Newtonian fluid flow rate and mean velocity for Newtonian and non-Newtonian fluids were determined.

Crystallization of amorphous boron by the calorimetric method

Tengiz Machaladze, Madona Samkharadze, Nino Kakhidze

Rafiel Agladze Institute of Inorganic Chemistry and Electrochemistry, I. Javakhishvili Tbilisi State University, Tbilisi

Georgia

Akaki Tsereteli State University, Kutaisi, Georgia

Keywords: Amorphous boron, Calorimetric method, Crystallization.

ABSTRACT

The kinetics of formation of crystal boron was studied by X-ray structure and differential thermal analyses. The enthalpy of transition of amorphous boron to crystal boron was determined by the method. Studies were carried out by using the differential scanning calorimeter SETARAM. Amorphous boron received by diborane cracking was used as the starting material. The test sample is characterized by stability even at a high temperature. When heated, amorphous boron first transforms to crystal boron of α - modification, and during a further heating, there occur several phase transitions, which means the transition of α - rhombohedral crystal boron to the β^1 and β^{II} metastable states. Studies of various modifications were carried out by radiographic and electro-optic methods. The high sensitivity of the calorimeter made it possible to control temperature in the oven, make records and detect even the smallest thermal effects.

INTRODACTION

Elementary boron exists in the form of various crystalline α , β – rhombohedral and in tetragonal modifications as well as in amorphous state. The heating of boron in vacuum or in an inert gas medium brings about its crystallization. The kinetics of crystalline boron formation was studied by X-ray diffraction and differential-thermal analyses in [1], the transformation α – β transformation was studied by the optical- electro method in [2].

EXPERIMENTAL

The enthalpy of transformation of amorphous boron to the crystalline state with formation of an intermediate non-equilibrium state with formation of an intermediate non-equilibrium state was measured by the calorimetric method. Experimental studies were carried out using the differential electronic scanning microcalorimeter.

RESULT

Amorphous boron selected as the initial material was prepared by cracking diboron. Its purity was 99.5%.

No thermal effect was observed when heating the boron sample up to 1300°C at the rate of 200, 400, 600°C per hour. However, with a further increase of the heating temperature by 200°C per hour there occur two different exothermal peaks: the first peak is observed in the range 1360-1400°C and the second occurs immediately upon the completion of the first peak and attains its maximum at 1450°C. Transformation at 1712°C is associated with the final formation of the β - rhombohedral phase. The thermal effect, corresponding to the variation of system enthalpy, comprises $\Delta H = -1.05$ kcal/ mole.

CONCLUSIONS

Amorphous boron received by diboron, cracking was used as the starting material. The test sample is characterized amorphous boron first transforms by stability even at a high temperature. When heated, amorphous boron first transformsto crystal boron α – modification , and during a further heating, there occur several phase transitions, which means the transition of α - rhombohedric crystal boron to the β^1 and β^{11} metastable states.

Studies of varions modifications were carried out by radiographic and eleqtro-optic methods.The high sensitiveness of the calorimeter made it possible to control temperature in the oven, make records and detect even the smallest thermal effeqts.

References

1. Krutski, Ju.I, Gavel'ski, G.V. and Kornilov, A.A.(1983)Oxidation of the ultra-disperse powders of carbiede, boron, vanadium and chromium. Powder Metallurgy, 2, 47-50.(in Russian)
2. Kervalishvili, P.D., Kutelia, E.R., Dzigrashvili, T.A., Dekanosidze, R. and Petrov V.L.(1985) Eleqtron-microskopic research of the amourphous boron. Solid State Physics, 27 1414-1418. (in Russian)

Quantitative Estimation of the Total Anthocyanins Content in the Grape Processing Waste Materials

Imeda Rubashvili

Petre Melikishvili Institute of Physical and Organic Chemistry

at Ivane Javakishvili Tbilisi State University

Tbilisi Humanitarian Teaching University

Keywords: Quantitative Estimation, Anthocyanins, Waste Materials.

Anthocyanins represent a unique subset of phenolic secondary metabolites found in plant tissues. They are one of many compound classes that fall under the flavonoid group, possessing a bi-phenolic structure and have attracted considerable attention because of their antioxidant activity. They protect against oxidative damage from radical reactive species by various mechanisms that ultimately result in the neutralization of free radicals. Owing to the anthocyanin's positive charge and aromatic hydroxyl groups, these compounds can easily donate protons to the free radicals. This protects cells from oxidative damage that leads to aging and various diseases [1-3].

The objective of the present study was to determine quantitatively the content of the total anthocyanins in the dried grape skin obtained from the agro-industrial waste materials of wine production using the ultrasound-assisted extraction technique combined with high performance liquid chromatographic (HPLC) method. The three-step extraction procedure was developed by using the ultrasound power at 37kHz and the solvent's mixture –

acetone/water (70: 30 v/v) and acetone/water (50: 50 v/v)(pH 7) at 50°C of the extraction temperature.

The HPLC method was developed using a column -Agilent SB-C18 4.6x250 mm, 5 µm with isocratic elution of the mobile phase (MP) – a mixture of MP A (a mixture of water and formic acid 90 :10 v/v) and MP B (a mixture of water, acetonitrile, methanol and formic acid 40:22.5:22.5:10 v/v) 50 : 50 v/v; the flow rate of elution was 1.0 mL/min; The detector wavelength was 535 nm; the injected volume was 20 µL; the temperature of analyte was maintained at 4°C; The column temperature was maintained at 30°C. The mixture of water and 85 % phosphoric acid 90: 10 v/v and the mixture of methanol and hydrochloric acid 98:2 v/v were used as diluent A and B, respectively.

The calibration curve of the developed HPLC method is linear over a concentration range 0.04-80.0 µg/mL for total anthocyanins expressed as cyanidin chloride ($r^2=0.9999$) for external standard method of quantification; the average recovery equals to 95.62 %. The content of total anthocyanins expressed in µg per g of dried grape skin varies 2.50-51.81 µg/g [4]. The developed and validated HPLC method for quantitative determination of the total anthocyanins is rapid and selective analytical procedure which can be successfully used by scientific and quality control laboratories.

References

1. Wu X, Beecher GR, Holden JM, Haytowitz DB, Gebhardt SE, Prior RL. J. Agric. Food Chem., 2006,54(11), 4069-4075.

2. Ghassempour A, Heydari R, Talebpour Z, Fakhari AR, Rassouli A, Davies N, Aboul-Enein HY. J. Liq.Chromatogr. Relat. Technol., 2008, 17(31), 2686-2703.
3. Huang D, Ou B, Prior RL. J. Agric. Food Chem., 2006,53(6), 1841-1856.
4. Rubashvili I, Tsitsagi M, Tsitsishvili V, Kordzakhia T, Ebralidze K, Buzariashvili M, Khachidze M. The Chemist, 2018, 91(2), 33-41.

Health Policy and Human Rights – Ethical&Legal Aspects of Covid 19

Ekaterine Sanikidze

Invited Lecturer at Tbilisi Humanitarian University, MD, PhD,

Professor at DTMU – Medical Ethics and Law

Keywords: Human rights in healthcare, ethical-legal basis, pandemic ethics and law, conceptual framework, Covid19.

Introduction

There are a number of conventions, declarations and other legal acts in the modern world for the protection of human rights and freedoms, ethical norms and human dignity in healthcare and medicine. However, in some situations, such as the outbreaks of infectious diseases, these rights and norms undergo some changes. Namely, the right to free movement is restricted, certain medical examinations and manipulations, protection of the safety rules are made mandatory.

Purpose

A Study of the quality and ethical and legal(E&L) peculiarities of Human Rights Protection in Healthcare in the conditions of the Covid 19 Pandemic

Materials, methods

The legal documents in the field of public health in the modern world and in Georgia, guidelines on the ethics of pandemics, articles, official materials, the method of comparative analysis were used. Faden-Shebaya framework and modern conceptual frameworks for pandemic management assessment were selected as the standards of comparison.

Results:

There are a clear E&L basis of pandemics, infrastructure, strategy, human rights, freedoms, types and limits of their restriction on both-international and local levels. The criteria of all basic conceptual frameworks include the assessment of communication with the population, psycho-social, E&L issues. For example, according to these criteria, the principle of justice(equality7equity) was violated during Covid19, when vaccines were initially only available to HIC. However, this issue was soon balanced by the creation of the Covax platform. By the same token, a good health care system and economically strong countries were soon able to establish full control over the pandemic. Other countries, including Georgia, have found it difficult to control after the end of the phase of universal quarantine and severe isolation, and shortcomings have emerged in many components of the pandemic response assessment framework. These deficiencies

became particularly apparent during the vaccination. The weakest links turned out to be: human resources and its retraining, communication strategy, gaining the trust of the population. However, in terms of human rights protection, the measures of prohibitions and restrictions are in line with the legislation and public health ethics. There is even a soft policy in the area of punishment for violations of regulations.

Conclusion:

Restrictions on human rights and freedoms during outbreaks of infectious diseases (principle of autonomy) for public good (principle of benefit) are in full compliance with the theory of prioritization and the legal basis of public health. There is a clear legal framework for human rights and responsibilities during the pandemic in Georgia, however, there is a lack of adequate and timely education, information and enforcement of the population. During the Covid-19 pandemic, there were separate cases of violation of the rights of patients and certain groups of the population (information, patient safety, equality).

მასალები დაბეჭდა ინდმეწარმე
ოთარ ადამაშვილმა

0144, თბილისი, ბერი გაბრიელ სალოსის გამზირი №31
(ყოფილი ჩოლოყაშვილის 53)

© თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი